

LUNDS
UNIVERSITET

Kommunal utveckling i den regionala periferin

– en fallstudie om Västra Götalandsregionens inverkan
på Melleruds kommuns utveckling

Rebecka Larsson

Kandidatuppsats VT 2018

SGEL36

Lunds universitet

Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi

Handledare: Ola Hall

Abstract

This essay aims to describe and analyse how a municipality is affected by being located in a regional periphery. The rural Mellerud Municipality is situated within the Västra Götaland County, which population-wise is the second biggest in Sweden and is in some contexts described as a “metropolitan county”. Despite the fact that Mellerud is located in this big county with strong economic growth, the municipality have struggled with depopulation and high unemployment rates for several years.

This essay is based on theories concerning the core-periphery relationship, cumulative causation, growth-poles and self-fulfilling prophecies and argues that Mellerud is situated in a regional periphery. This is expressed in how the rural areas is treated in the Region Council’s public documents, by interviewees and the municipality’s differing statistics among other things. This study shows that Mellerud’s development potential is greatly dependent on the regional development and how the region’s core, Gothenburg, is developing and growing.

Key words: Regional development, rural areas, core – periphery, Västra Götaland County, Mellerud Municipality

Nyckelord: Regional utveckling, landsbygd, centrum – periferi, Västra Götalandsregionen, Melleruds kommun

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställning.....	2
1.2 Avgränsning	3
1.3 Disposition	3
1.4 Bakgrund	4
1.4.1 Västra Götalandsregionen	4
1.4.2 Melleruds kommun	7
1.4.3 Begreppsförklaring.....	8
2. Teori och tidigare forskning	10
2.1 Tidigare forskning	10
2.2 Myrdal och kumulativ tillväxt.....	11
2.3 Krugman och den nya ekonomiska geografin.....	12
2.4 Centrum – periferi	13
2.5 Teoretiskt ramverk	15
3. Metod och material	16
3.1 Metodologi	16
3.2 Fallstudie	16
3.3 Dokumentstudier	17
3.4 Intervjuer	19
3.5 Statistiskt material	20
3.6 Analysmetod	21
4. Resultat	22
4.1 Statistik.....	22
4.2 Regional utveckling	24
4.3 Landsbygd	28
5. Analys	32
5.1 En perifer kommun	32
5.2 På väg att bli en del av centrum?.....	36
6. Slutsats.....	39
6.1 Reflektioner och vidare forskning.....	41
Källförteckning	43
Tryckta källor:.....	43
Elektroniska källor	44
Muntliga källor:.....	46

Bilagor	47
Bilaga 1: Intervjuguide informant 1	47
Bilaga 2: Intervjuguide med informant 2	47
Bilaga 3: Intervjuguide med informant 3	48

Figur- och tabellförteckning

Figur 1. Karta över Västra Götalandsregionen med de olika delregionerna markerade	6
Tabell 1. Statistik över Melleruds kommun, Västra Götalandsregionen och Sverige.....	23

1. Inledning

Att flytta från landsbygden till staden är en trend som går att urskilja i alla världsdelar. Idag bor mer än hälften av världens befolkning i urbana områden, en siffra som väntas stiga till två tredjedelar år 2050 (United Nations 2014). Urbanisering bidrar till att skapa en rumslig obalans. Storstadsområden och urbana områden växer medan lands- och glesbygdsområden krymper, vilket är problematiskt då det försvårar upprätthållandet av handel och service i dessa plaster. Denna rumsliga obalans går att urskilja på olika skalnivåer. Inom EU kan den rumsliga obalansen förklaras genom regionala skillnader inom, och mellan, medlemsstater. Dessa skillnader är av hög prioritet att utjämna, vilket bland annat ses i att 34 % av EU:s budget gick år 2015 åt att hjälpa regioner som släpar efter (Europeiska Unionen 2015). Även i Sverige är urbaniseringen stark och främst koncentrerad till de tre storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö. Boverket har i sin *Vision för Sverige 2025* identifierat att 70 % av folkökningen väntas ske i de tre storstadslänen runt dessa städer; Stockholms län, Västra Götalands län respektive Skåne län (Boverket 2012, 24). Prognosen visar också att de större svenska städerna samt dess omkringliggande förorter förväntas växa, samtidigt som orter utanför pendlingsavstånd till dessa större städer krymper (Boverket 2012, 24).

Melleruds kommun ligger i Västra Götaland, men till skillnad från länet i stort som upplever en befolkningsökning så har Melleruds kommun under de senaste 25 åren främst haft en negativ befolkningsutveckling. Sedan 1993 har befolkningen minskat från 10 548 till 9377 år 2017 (SCB 2018). Utöver befolkningsutvecklingen skiljer sig Melleruds kommun från Västra Götalandsregionen på flera områden. Arbetslösheten 2017 var markant högre i Mellerud med 12,1 % i jämförelse med snittet i regionen på 6,4 % (Arbetsförmedlingen 2017). Likaså är utbildningsnivån i kommunen lägre då 13,5 % av Melleruds befolkning har minst en treårig eftergymnasial utbildning medan motsvarande siffra för de boende i Västra Götaland är 26,6 % (Ekonomifakta 2017a; 2017b). Västra Götaland är dock en tillväxtstark region. Det är det näst största länet i Sverige befolkningsmässigt och diskuteras av exempelvis Boverket (2012) och Fastighetsnytt (2015) som en storstadsregion eller ett storstadslän. Trots detta finns det stora regionala skillnader inom Västra Götaland, med små kommuner som till

karaktären påminner mer om svaga perifera kommunerna i Norrlands inland än de kommuner i och precis runtom Göteborgs stad.

Vid en uträkning kom man fram till att Skandinaviens demografiska mittpunkt är belägen i Melleruds kommun (Karlsson 2015). Detta innebär att om alla i Skandinavien skulle ses på en och samma plats och ta sig dit fågelvägen på kortast sträcka så skulle denna plats ligga i Melleruds kommun. Geografiskt ligger kommunen mellan Göteborg, Karlstad och Oslo/Östfold och man borde utifrån dess geografiska läge kunna vara en attraktiv och tillväxtstark del av Västra Götalandsregionen. Trots det har kommunen under en längre tid brottats med problem som en negativ befolkningsutvecklingskurva och arbetslöshet – som på många sätt går på tvärs med regionens siffror i snitt. Det tycks vara en paradox hur Mellerud med sitt geografiska läge och som del av Västra Götaland inte är mer framgångsrik och attraktiv.

Med avstamp i de regionala skillnader som verkar finnas i Västra Götaland kommer denna uppsats att behandla frågor om regional periferi. Mellerud är ett bra exempel på en kommun i den regionala periferin, då kommunens karaktär inte verkar stämma överens med regionens i snitt. Hur går detta att se i Melleruds kommun? Hur påverkar det kommunen i stort att ligga i den regionala periferin?

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att beskriva och analysera en kommun i den regionala periferin, samt hur kommunen arbetar för att kompensera för de effekter den periferin medför. Huvudfrågan för uppsatsen är

Hur påverkar det Melleruds kommun att vara en regionalt perifer kommun?

Huvudfrågan besvaras genom två underfrågor som behandlar regional periferi och hur denna påverkar och tar sig uttryck i Melleruds kommun.

- På vilket sätt tar den regionala periferin sig uttryck i Melleruds kommun?
- Vad gör Melleruds kommun för att kompensera för de effekter den regionala periferin medför?

Att diskutera en ojämn regional utveckling med fokus på Melleruds kommun och Västra Götaland är relevant då det inte bara är ett problem specifikt för denna plats,

utan är en del av ett mönster som går att urskilja på flera platser i flera nivåer. Hur en regional obalans och förhållandet mellan centrum – periferi tar sig uttryck i Västra Götaland och Mellerud är därmed exempel på en del i en process som pågår i såväl Sverige som i Europa.

1.2 Avgränsning

Regional obalans och problematiken med perifera regioner går att applicera på flera skalor. I denna uppsats väljer jag dock att geografiskt avgränsa mig till Västra Götalandsregionen. I Västra Götaland finns dock flera kommuner som skulle kunna beskrivas som perifera, men jag har i detta arbete valt att fokusera på hur Melleruds kommun påverkas av sin regionala kontext. Alla kommuner har unika förutsättningar och utmaningar med tanke på att alla skiljer sig åt när det kommer till dess historia och geografi. Mot denna bakgrund valde jag att studera hur endast en kommun påverkas av dess regionala periferi. Tidsbegränsningen spelade också in i valet att studera endast en kommun, även om man kan tänka sig att flera kommuner i Västra Götaland hade varit aktuella. Att valet föll på Melleruds kommun kommer dels sig av att det är ett bra exempel på en kommun i den regionala periferin, dels av att jag är född och uppvuxen i kommunen, vilket väckt intresset och också bidragit med värdefull förkunskap. Det är en kommun jag dessutom under arbetets gång kom att besöka ett flertal gånger och möjligheten att samla in empiri på plats i Mellerud vägde också starkt in.

1.3 Disposition

Uppsatsen inledande del har presenterat uppsatsens syfte, frågeställningar och avgränsning och kommer att fortsätta med en presentation av uppsatsens bakgrund. Där kommer Västra Götalandsregionen och Melleruds kommun beskrivas mer ingående för att sätta platserna i sin geografiska kontext och skapa en förståelse för dess karaktär och fortsätter sedan med en begreppsdefinition där för uppsatsen viktiga och vanligt förekommande begrepp förklaras. Vidare fortsätter uppsatsen med ett andra kapitel där tidigare forskning samt de teorier som ligger till grund för analysen presenteras. De tredje kapitlet presenterar data samt de metoder jag använt mig av vid datainsamlingen.

Uppsatsen fjärde kapitel presenteras det insamlade materialet, medan det femte kapitlet analyserar empirin med hjälp av presenterade teorier. I uppsatsens sjätte kapitel kommer frågeställningarna besvaras med hjälp av analysen och en slutsats kommer att dras utifrån detta. Efter det kommer en kort reflektion samt förslag på vidare forskning. Avslutningsvis kommer referenslistan presenteras i uppsatsens sjunde och sista kapitel.

1.4 Bakgrund

1.4.1 Västra Götalandsregionen

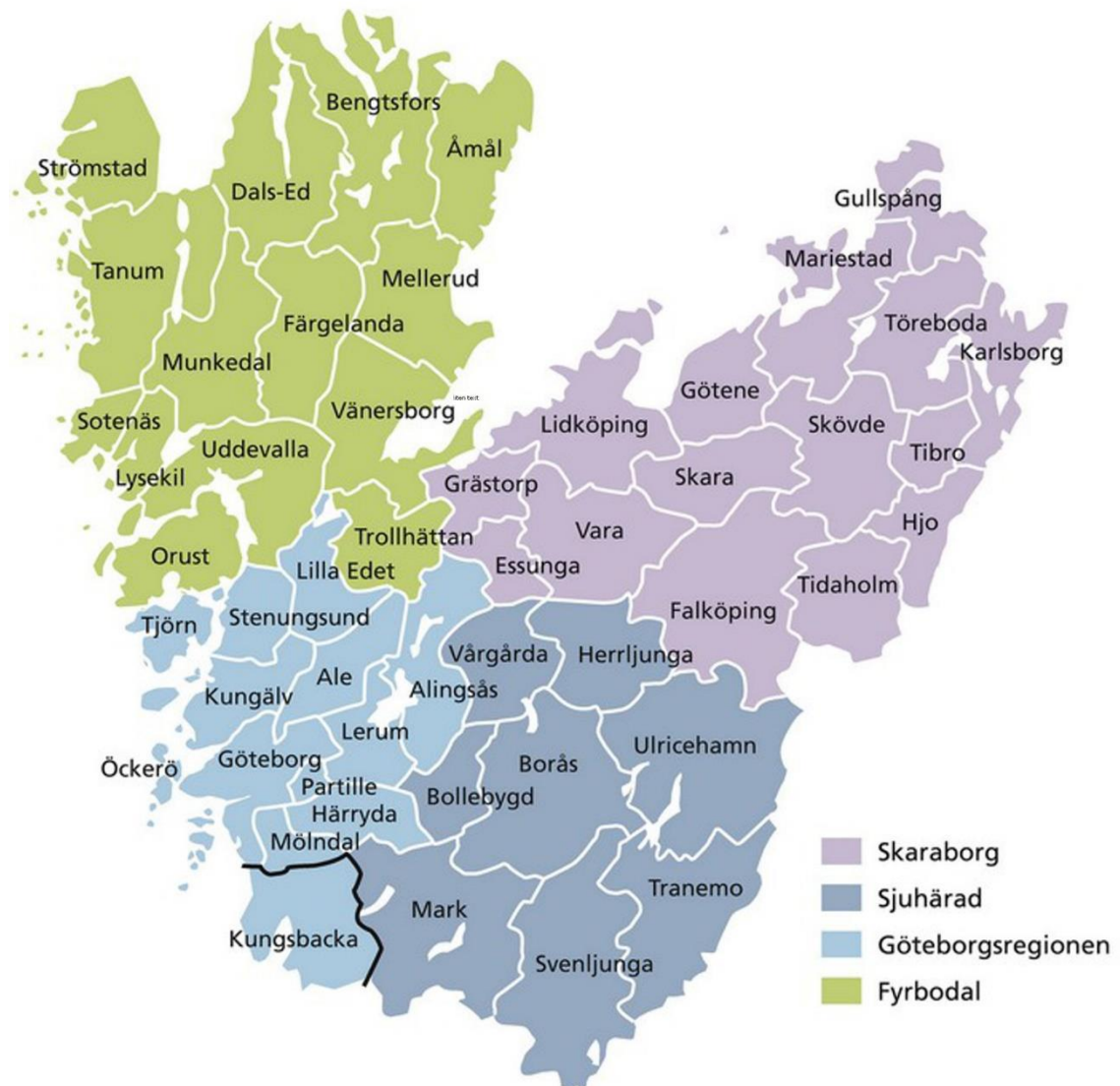
Västra Götalands län ligger i sydvästra Sverige och består av landskapen Dalsland, Bohuslän och Västergötland. Länet bildades 1998 genom en sammanslagning av de tidigare länen Älvsborg, Skaraborg samt Göteborg och Bohus län (Länsstyrelsen Västra Götalands län u.å.). Västra Götalands län och Västra Götalandsregionen är identiska till gränserna, men har olika ansvarsområden på regional nivå. Medan länsstyrelsen ansvarar för frågor gällande exempelvis kulturmiljö, naturvård samt miljö- och hälsoskydd så ansvarar regionen för hälso- och sjukvård samt det regionala utvecklingsansvaret för kommunikationer och näringslivs- och regionalpolitik. I denna uppsats är det regionala utvecklingsarbetet som åsyftas och därmed kommer benämningen Västra Götalandsregionen främst att användas.

Västra Götalandsregionen består av 49 kommuner där det år 2017 bodde 1 676 588 invånare och befolkningen väntas växa med 15 000 invånare per år fram till år 2030 (Västra Götalandsregionen 2017). Störst befolkningsmässigt är Göteborgsregionen. Utöver Göteborgsregionen så delar man in Västra Götaland i ytterligare tre delregioner; Fyrbodalen, Skaraborg och Sjuhäradsregionen, vilka är markerade i figur 1. Trestad, Skövde och Borås fungerar som noder i respektive delregioner (Västra Götalandsregionen 2013, 7). Befolkningsmässigt är Västra Götaland Sveriges näst största region efter Stockholm.

Regionens största arbetsgivare är Västra Götalands läns landsting med närmare 49 000 anställda. Största privata arbetsgivare är Volvo Personvagnar Aktiebolag med cirka 15 000 anställda. (Ekonomifakta 2017b). Andra större privata arbetsgivare är SKF, AstraZeneca och SCA (Business Region Göteborg 2013).

Göteborgs stad samt de omkringliggande kommunerna och Strömstad förväntas växa allra mest i regionen fram till år 2030. Göteborgs kommun förväntas växa med 20 %. Enligt samma befolkningsprognos förväntas Mellerud växa från 9300 till 9500, en procentuell förändring på 2 % att jämföra med den procentuella förändringen i hela regionen som ligger på 13 %. (Västra Götalandsregionen 2017)

DE FYRA DELREGIONERNA/KOMMUNALFÖRBUNDEN
OCH KOMMUNERNA I VÄSTRA GÖTALAND

Figur 1. Karta över Västra Götalandsregionen med de olika delregionerna markerade. Kungsbacka tillhör Region Halland, men är en del av Göteborgs storstadsområde. Melleruds kommun ligger i den östra delen av Fyrbodalen. (Västra Götalandsregionen 2015)

1.4.2 Melleruds kommun

Melleruds kommun ligger i landskapet Dalsland vid Vänerns västra strand. År 2017 bodde 9377 invånare i kommunen (SCB 2018), varav cirka 60 % bodde i någon av de tre tätorterna Mellerud, Dals Rostock eller Åsensbruk. Resterande 40 % bodde på landsbygden (SCB 2017). Genom centralorten Mellerud går E45 och Vänerbanan, järnvägen mellan Göteborg och Karlstad, med stopp i Mellerud. Även Norgelänken, järnvägen mellan Göteborg – Oslo går genom kommunen, men dock utan stopp.

Största arbetsgivare är kommunen med cirka 1000 anställda (Melleruds kommun 2017). Största privata arbetsgivaren är Emballator Mellerud Plast AB med 75 anställda som tillverkar bland annat plastemballage och sportflaskor (Ekonomifakta 2017a). Andra större privata företag är dörrtillverkarna Daloc Skyddsrum AB och Hellbergs Dörrar AB samt verkstadsföretaget JOAB (Melleruds kommun 2017). Då en stor del av kommunens yta ligger på den bördiga Dalboslätten är även jordbruket en viktig näring, likaså skogsbruket i kommunens norra delar. Dessa näringar sysselsätter cirka 6 % av kommunens invånare, vilket går att jämföra med rikssnittet på 2 % (Melleruds kommun 2010, 9).

Mellerud ligger i delregionen Fyrbodal, cirka 12 mil från både Göteborg och Karlstad, precis i utkanten av Trestadsregionen (som består av kommunerna Trollhättan, Vänersborg och Uddevalla) dit en stor del av kommunens invånare arbetspendlar. Kommunen framhäver dess närhet till Norge, då främst Halden och Östfold/Oslo-regionen beskrivs som ”expansiv”. (Melleruds kommun 2010, 7).

De senaste 25 åren har Mellerud haft en negativ befolkningsutvecklingstrend där befolkningen från år 1993 stadigt minskat från 10 548 till 9377 år 2017 (SCB 2018). De senaste tre åren har dock den negativa befolkningstrenden vänt och man upplever en befolkningsökning i kommunen, vilket förklaras av den höga flyktinginvandringen till kommunen (Meijer 2017). Flyktingar är dock en rörlig grupp (Hammarstedt & Mikkonen 2007, 76) och det är osäkert om detta är början på en långvarig trend eller ett tillfälligt avbrott i den negativa befolkningskurva som kommunen brottats med under ett flertal år.

Det planeras även ett köpcentrum i anslutning till E45 i Melleruds tätort. Byggstarten har skjutits upp ett flertal gånger, men verkar enligt TTELA nu vara planerad till våren 2018. Handelsplatsen ska rymma cirka 30-40 butiker. (Svensson 2018).

1.4.3 Begreppsförklaring

Landsbygd: Denna uppsats utgår ifrån Jordbruksverkets indelning av Sveriges kommuner. De definieras följande:

- ”**Storstadsområden:** kommuner där 100 procent av befolkningen tillhör kategorin TOT¹ eller TON². Dessa kommuner finns endast i storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö.
- **Stadsområden:** kommuner med en befolkning som är minst 30 000 och/eller där den största tätorten har minst 25 000 invånare. Mindre kommuner som gränsar till dessa större kommuner och där utpendlarna som andel av nattbefolkningen överstiger 50 procent kopplas också till respektive storstadsområden.
- **Landsbygd:** kommuner som inte ingår i de två tidigare klassificeringarna (storstadsområden och stadsområden) och som samtidigt har en befolkningstäthet av minst fem invånare per km².
- **Gles Landsbygd:** kommuner som inte ingår i de tre övriga klassificeringarna och som har en befolkning som är mindre än fem invånare per km².”

(Jordbruksverket 2015).

Region: Begreppet region kan ha flera innebörder utifrån vilket sammanhang man diskuterar det. Man kan exempelvis tala om regioner utifrån rumsliga processer, det vill säga att processer och strukturer har en geografi. Då kan man föreställa sig att en region bildas utifrån ekonomiska strukturer och en gemensam identitet som skapats genom exempelvis slogans, litteratur och film om regionen och dess historia. Denna identitet bidrar till att skapa ett ”vi”, vilket således också skapar ett ”dom”, om dem som man inte kategoriserar under ”viet”. (Hermelin 2013, 269-270). En region kan

---

¹ Tätortsområden (TOT): tätortsområden med mer än 10 000 invånare

² Tätortsnära landsbygd (TON): områden omkring tätorter med mer än 10 000 invånare.

också vara en territoriell avgränsning inom vilken man artikulerar och bedriver regional utveckling (Pike, et al. 2006, 35). Västra Götaland är ett exempel på en sådan territoriell avgränsning som man kallar för region. I denna uppsats avses den senare förklaring som definition, även om den andra definitionen i viss mån också skulle kunna avses.

Regional utveckling: Detta begrepp har liksom *region* flera innebörder och olika definition beroende på i vilken kontext det används. I vissa sammanhang kan till exempel regional utveckling vara att upprätthålla kommersiell service och handel på rådande nivå, detta då en ytterligare exploatering eller expanderings skulle minska livskvaliteten för de boende. I detta fall är därmed livskvalitet en faktor som mäter regional utveckling (Hermelin 2013, 266-267). När regional utveckling dock vanligtvis mäts så görs det utifrån kvantitativa termer. Det förklaras genom exempelvis ”ökad ekonomisk tillväxt, ökad sysselsättning, stabil befolkningsutveckling, minskad utflyttning, minskad arbetslöshet, tillgång till samhällsservice och kommersiell service, rättvis fördelning” (SOU 2000:87, 15). Den ekonomiska tillväxten sägs oftast vara den faktor som helst och oftast tas hänsyn till. Även om termen hållbar utveckling numera tar större plats i planering och adderar en ekologisk och social dimension så menar kritiker att ekonomisk tillväxt dock fortfarande är prioriterad vid regional utveckling. (Hermelin 2013, 267). När begreppet använts i denna uppsats är det främst tillväxt som åsyftas. *Västra Götaland 2020*, Västra Götalandsregionens regionala utvecklingsplan (RUP), har underrubriken ”Strategi för tillväxt och utveckling i Västra Götaland 2014-2020”. Tillväxtfrågor går som en röd tråd genom planen, vilket motiverar valet att likställa regional utveckling med tillväxt, då planen använts som empiriskt material i denna uppsats.

2. Teori och tidigare forskning

Kapitlet inleds med ett avsnitt som beskriver tidigare forskning inom ämnet för att sedan fortsätta med avsnitt som förklarar Gunnar Myrdals och Paul Krugmans teorier om kumulativ tillväxt, tillväxtpooler och självuppfyllande profetior. Efter det presenteras mer samtida teorier om förhållandet centrum – periferi för att sedan avslutas med att uppsatsens teoretiska ramverk presenteras.

2.1 Tidigare forskning

Rörande regional utveckling finns det mycket tidigare forskning inom ekonomisk geografi som fokuserar på mer perifera regioner (se exempelvis Mayer, et al. 2016; Christmann 2014; Melloni, et al. 2011). För forskning gällande svenska regioner har bland andra Markus Grillitsch skrivit om regional utveckling (se Grillitsch & Nilsson, 2017 och Grillitsch, et al. 2017). Dessa texter är fokuserar på kunskap och innovation och hur det kan användas för att stärka perifera regioner. Många av dessa texter diskuterar dock perifera regioner utifrån en nationell nivå, medan fokus i denna uppsats kommer att ligga på regionalt perifera områden.

Frågan om hur man ska hantera de mer perifera regionerna diskuteras inom forskningen och flera forskare lyfter nu fram alternativa strategier för att perifera kommuner och regioner ska kunna handskas med de problem periferin medför. Leick och Lang (2018, 213-214) nämner de sydeuropeiska regioner som drabbats hårt av den globala finanskrisen, samt centraleuropeiska regioner som under lång tid tampats med problem som en åldrande och krympande befolkning och emigrerande ungdomar, som exempel på perifera regioner. I dessa områden har man problem med ekonomisk nedgång eller stagnation, som går djupare än konjunktursvängningarna. I flera av dessa fall hävdar man att det har lett till en ekonomisk och social marginalisering samt en rumslig, politisk och diskursiv ”perifiering”³ (Leick & Lang 2018, 214).

Leick och Lang argumenterar för ett socialkonstruktivistiskt förhållningssätt till planering, vilket skulle öppna upp för en planering ”bortom tillväxt” som inte bara mäts i kvantitativt i GDP eller arbetslöshet (2018, 216). Kategoriseringen av regioner som

---

³ Författarens översättning av ordet ”peripheralization”.

centrala eller perifera betonar de perifera regionernas brister i relation till de centrala. Det föreslås att man istället borde lyfta fram de perifera regionernas styrkor och möjligheter för att undvika de negativa associationer som kommer av att bli sedd som en motsats till en central region (Leick & Lang 2018, 222). Vidare föreslår Leick & Lang att man ska förhålla sig kritisk till planering centrerad kring tillväxt, och istället prioritera sociala och kulturella värden (2018, 223).

Pike, Rodriguez-Pose och Tomaney (2017) föreslår också en planering som fokuserar på annat än tillväxt. Regional utveckling likställs ofta med ekonomisk tillväxt, men termen innefattar mer än så. Jämlikhet, arbetslöshet och fattigdom är exempel på indikatorer som bör tas i beaktande när man vill mäta regional utveckling (Pike, et al. 2017, 49). Målet för regional utveckling bör vara invånarnas välmående, där visserligen tillväxt kan vara ett medel för att uppnå detta, men det mäter inte andra värden som de sociala och kulturella som också är viktiga för de boende i regionen.

Inom svensk kommunforskning finns det också förespråkare för en planering bortom tillväxt. Josefina Syssner förespråkar en lokal anpassningspolitik för de svenska kommuner som befolkningsmässigt krympt de senaste åren (Syssner 2014). En sådan politik skulle rikta in sig på anpassningsåtgärder krympande kommuner kan åta sig för att hantera det vikande befolkningsunderlaget. Det kräver i sin tur att kommunerna formulerar och preciserar de insatser som krävs från deras sida. Det finns dock en ovilja bland mindre kommuner att öppet kännas vid att man är en krympande kommun (Syssner 2014, 23). Man är rädd att allmänhetens bild av kommunen kommer påverkas negativt av att bli sedd som en kommun invånarna flyttar ifrån. Att betona att folk väljer att lämna kommunen riskerar förstärka den redan existerande bilden av att vara en oattraktiv plats, vilket riskerar leda till att fler väljer att flytta ifrån kommunen (Haase, et al. 2012). En lokal anpassningspolitik skulle dock innebära att kommunerna är bättre förberedda och har en långsiktig strategi för att hantera de följder en befolkningsminskning innebär, istället för att ständigt planera för ytterligare tillväxt.

2.2 Myrdal och kumulativ tillväxt

Gunnar Myrdal introducerade begreppet kumulativ tillväxt i sin bok *Economic Theory and Under-developed Regions* (1957). Teorin bygger på att en ojämnh regional

utveckling riskerar förstärkas av kumulativa förlopp. Vissa regioner bär på konkurrensfördelar genom att exempelvis historiskt vara den initiala lokaliseringen för en viss bransch, vilket gjort att liknande verksamheter kommit att koncentreras till just den regionen. Dessa fördelar förstärks med tiden, så att den redan starka regionen blir starkare, vilket Myrdal kallar kumulativ tillväxt. (Hermelin 2013, 276).

Som följd av den kumulativa tillväxten diskuterar Myrdal två effekter, så kallade spridnings- och baksugseffekter. Om den kumulativa tillväxten sker i en regions centrum så kommer spridnings- och baksugseffekterna att komma påverka de mer perifera delarna av en region. Med spridningseffekter innebär det att den kumulativa tillväxten kan sprida sig till de mer perifera delarna av en region, exempelvis genom att tillväxtcentrumet blir en exportmarknad för de perifera regionernas produkter eller via spridning av teknik och kunskap från centrum till periferin (Pike, et al. 2006, 74).

Baksugseffekterna å andra sidan riskerar att fördjupa klyftan mellan centrum och periferi då exempelvis kapital och utbildad arbetskraft lämnar för den framgångsrika regionen, och den omkringliggande regionen utarmas därmed på resurser (Pike, et al. 2006, 74).

En kumulativ tillväxt kan alltså vara av både godo och ondo för en perifer region. Spridningseffekter kan skapas och då bidra med tillväxt och utveckling, både på en lokal och regional skalnivå. Baksugseffekterna å andra sidan riskerar att skapa en ond spiral av nedgång i de perifera områdena. Periferin riskerar utarmas på arbetskraft, kapital och konkurrenskraft och blir på så sätt lidande av den kumulativa tillväxten. (Pike, et al. 2006, 75)

2.3 Krugman och den nya ekonomiska geografin

I *Geografi och Handel* diskuterar Paul Krugman den ojämna geografiska utvecklingen där tilltagande avkastning, transportkostnader och efterfrågan styr industrier och företags lokalisering (Krugman 1996, 22). När ett företag med tillräckliga stordriftsfördelar vill börja försörja en marknad så väljer man en plats där det finns en stor lokal efterfrågan. På så sätt minimeras transportkostnaderna, men det öppnar även upp för fler tillverkare att slå sig ned där då en stor lokal efterfrågan är kopplat till

antalet tillverkare på platsen. Därmed skapas vad Krugman kallar ett cirkelsamband (Krugman 1996, 23). Detta cirkelsamband förklarar varför geografiska koncentrationer av industrier och företag förekommer och som vilka skapar ett centrum, som står i motsats till periferin.

Krugman diskuterar också vad han kallar självuppfyllande profetior i regional utveckling. Som exempel tänker han sig ett land som består av två regioner, Öst och Väst. I ett val mellan dessa två regioner kommer landets arbetskraft att inte bara utgå ifrån hur deras nuvarande lön ser ut, utan även framtida fördelar och vart reallönerna kan tänkas öka. Reallönerna i sin tur hänger på fördelningen av produktionsarbetarna, vilket innebär att arbetarnas beslut om lokalisering påverkas av vad de tror de övriga arbetarna beslutar sig för. Även om en utav regionerna vid utgångspunkten skulle erbjuda en högre reallön så skulle arbetskraften ändå välja bort den då man förväntar sig att den andra regionen kan erbjuda framtida fördelar. Då fler lokaliseras i den andra regionen innebär det att reallönerna kommer öka. Så även om en region har uppenbara fördelar men arbetskraften av någon anledning tror på de framtida fördelarna i den andra regionen och väljer att flytta så kan processen komma bli en självuppfyllande profetia. (Krugman 1996, 34-36).

Tanken om självuppfyllande profetior har gjort marknadsföringen viktig för regioner och kommuner. Det blir viktigt att framställa sig som en plats med framtida fördelar så att företag, industrier och arbetskraft kommer vilja lokalisera sig där. Att framställa sig som en plats med goda framtidsutsikter blir viktigt då förhållandet också kan vara det motsatta – att etablerade företag, industrier och arbetskraft väljer att lämna en region då man av någon anledning har blivit negativt inställd eller inte ser några framtida fördelar av att stanna i regionen. (Krugman 1996, 37)

2.4 Centrum – periferi

Regional utveckling ur perspektivet centrum – periferi är fortfarande en aktuell fråga inom planering. Inom Europa kämpar flera mindre regioner med problem som utflyttning, en åldrande och minskande befolkning, arbetslöshet och ekonomisk nedgång (Leick & Lang 2018, 214). Dessa regioner benämns ofta som ”non-core regions” och beskrivs som ”rurala” och ”perifera”. De ställs ofta emot de starka

regionerna och beskrivs som dess motsats, då i mindre positiva ordalag, som sämre ekonomiska förutsättningar, avlägsenhet och otillräcklig infrastruktur (Leick & Lang 2018, 214). Den rådande diskursen målar ofta upp regionens centrum som en plats för utveckling och framgång, och inte sällan framställs perifera platser som meningslösa i jämförelse (Leick & Lang 2018, 217).

Andrés Rodríguez-Pose diskuterar också de perifera platserna och hur dessa är ”betydelselösa” (2018, 191-192). Han pratar om ett narrativ där platser kategoriseras utifrån ifall de är ”betydelsefulla” eller ”betydelselösa”. Städer likställs med framtid och framgång och kategoriseras därmed ofta som en betydelsefull plats enligt detta narrativ. I de betydelselösa platserna har inte sällan jordbruket eller industrin haft svåra år bakom sig, folk har flyttat därifrån och det finns ingen direkt känsla av framtidshopp. Det har bidragit till att dessa platser ses som meningslösa, både av de boende i området som känner sig bortglömda eller på efterkälken, och av andra som ser ner på området på grund av det dominerande narrativet. Vidare utvecklar Rodríguez-Pose hur invånare i dessa meningslösa platser nu gör sina röster hörda igen. Rädslan bland de boende på dessa platser att bli bortglömda och bortprioriterade har banat väg för populistiska rörelser och ledare. Brexit i Storbritannien och valet av Donald Trump till president i USA, är på många sätt en reaktion från dessa så kallade betydelselösa platser och ett sätt för dessa att göra sina röster hörda, menar Rodríguez-Pose (2018, 190).

Boende i perifera regioner, eller en betydelselös region, beskrivs ofta i media, politik och populärkultur som traditionella och bakåtsträvande (Eriksson 2008, 369). Således kopplas de problem som regionen står inför ihop med de boende. Sociala relationer måste ses ur en rumslig kontext. *Var saker händer* är av betydelse för att förstå händelsen. Platser definieras därmed ofta i jämförelse till andra platser. I exemplet centrum – periferi ses de som kontrasterande och ges egenskaper som den andre saknar. Om periferin är traditionell och bakåtsträvande så är centrum modernt och innovativt. Samma motsatsförhållande appliceras också på exempelvis landsbygd – stad och modern – traditionell, vilka bidrar till att förstärka en rumslig och socio-ekonomisk hierarki (Eriksson, 2008, pp. 370-371). Det dominerande narrativet säger då än en gång att staden står för modernitet och framtidsanda vilket gör den betydelsefull, medan de platser som inte associeras med dessa ord blir betydelselösa. När landsbygd representeras på ett positivt sätt så görs det ofta i dess relation till staden (Eriksson

2008, 372). Landsbygden kan exempelvis presenteras som en rofylld och vilsam semesterdestination för stressade stadsbor, eller att man påtalar vissa rurala platsers närhet till storstadsområden och att de då lyfts fram som något bra. De görs därmed betydelsefulla utifrån en urban kontext.

2.5 Teoretiskt ramverk

För att beskriva och analysera en kommun i den regionala periferin kommer uppsatsen att utgå ifrån de ovan presenterade teorierna. Myrdals och Krugmans teorier om kumulativ tillväxt och självuppfyllande profetior färgar på många sätt dagens regionalplanering och kommer därför i denna uppsats användas till att förklara hur man från både regionens och kommunens sida tänker kring regional utveckling. De kommer också användas för att förklara hur man resonerar kring centrum – periferi och förhållandet dem emellan, exempelvis hur Göteborg lyfts fram som regionens motor och hur det ses som en fördel även för regionens mer perifera delar.

Rodriguez-Pose, Eriksson och Leick & Lang kommer användas för att diskutera vad en perifer plats är idag och hur media och planering skapar ett narrativ kring dessa platser som inte alltid är dem gynnsamt. Dessa teorier kommer att användas för att visa på hur man kan se Mellerud som en perifer del av Västra Götaland samt hur detta kan komma påverka dem.

Flera av de forskare som presenteras under avsnittet tidigare forskning kommer till viss del också att användas i analysen då de utgör en kritisk röst och motpol till dagens tillväxtfokuserade regionala utveckling. Främst kommer Pike et al., Syssner och Leick & Lang användas, då begreppet planering bortom tillväxt varit ett användbart koncept vid analysen av det empiriska materialet. Är en planering som inte riktar in sig på tillväxt något som tillämpas, och vad skulle det kunna komma betyda för Melleruds kommun?

3. Metod och material

I detta avsnitt presenteras de metoder och det material som använts i arbetet med denna uppsats. Avsnittet inleds med en diskussion om metodologi och objektivitet. Vidare följer en presentation av det empiriska material samt hur detta har analyserats.

3.1 Metodologi

Denna uppsats har haft en kvalitativ utgångspunkt då den främst utgår ifrån text och intervjuer, vilket innebär att materialet tolkats för att användas i denna uppsats (Denscombe 2009, 423). Som tidigare nämnt är jag född och uppvuxen i Melleruds kommun, vilket har bidragit med förförståelse och lokalkännedom till mitt arbete. Det har varit en tillgång på många sätt och har underlättat mitt arbete. Det är dock viktigt att diskutera objektiviteten i arbete som det här (Ejvegård 2009, 19). Mina egna värderingar ska inte påverka arbetets gång, men i och med att jag själv har en relation till kommunen och vid ett flertal tillfällen har refererat till den i detta arbete finns en risk att uppsatsen uppfattas som subjektiv. I kvalitativ forskning kan man inte komma ifrån att materialet har tolkats av författaren, vilket gör det viktigt för författaren att vara tydlig med hur ens jag kan ha påverkat uppsatsen. Jag har från början försökt vara tydlig med min bakgrund och hur den kan ha påverkat min uppsats, detta för att läsaren själv ska kunna reflektera över min roll i studien rörande exempelvis självidentitet och värderingar (Denscombe 2009, 384). Under arbetets gång har jag försökt ha ett öppet sinne och motivera och tydliggöra mina val. Detta för att ge läsaren chansen själv att bilda sig en uppfattning om studien och dess resultat (Denscombe 2009, 385).

3.2 Fallstudie

Syftet med denna uppsats är att beskriva och analysera en kommun i den regionala periferin, samt hur kommunen arbetar för kompensera för periferins effekter. För att på bäst sätt kunna genomföra detta valdes fallstudien som forskningsstrategi. En fallstudie är en forskningsstrategi som ämnar undersöka ett visst fall genom en grundlig och detaljerad analys. Fallet i fråga kan vara en specifik plats, situation eller individ (Bryman 2008, 649). I denna uppsats är det en plats som undersöks, Melleruds

kommun. Vid fallundersökningar är det dock viktigt att komma ihåg att ingen region eller kommun i Sverige är identisk. Alla platser är påverkade av sin egna unika historia och geografi. Med fallstudien som forskningsstrategi är det viktigt att man är medveten om detta och att fallet därmed inte är representativt eller generaliserbart (Bryman 2008, 77). Genom att studera Melleruds kommuns läge i Västra Götaland och hur den regionala kontexten påverkar kommunens utveckling skapas dock en intensiv och detaljerad förståelse för fenomenet i just detta specifika fall. Syftet med en fallstudie är att redovisa en liten del i ett större förlopp. På så sätt får läsaren en uppfattning om ett fall men behöver inte läsa eller ta del av vartenda verk som skrivits inom ämnet (Ejvegård 2009, 35). Fallet med inomregionala obalanser i Västra Götalandsregionen med Melleruds kommun som fall ger exempel på hur en ojämn regional utveckling tar sig uttryck i just det här specifika fallet, som är en del av ett större mönster av regional obalans i världen.

3.3 Dokumentstudier

För att genomföra denna fallstudie har jag studerat offentliga dokument samt kompletterat dessa med intervjuer med personer som arbetar med planering och utveckling i Melleruds kommun och Västra Götaland. Dokumentstudier valdes som metod därför att jag genom att studera offentliga dokument från Melleruds kommun och Västra Götalandsregionen kan få en bild av hur man resonerar och arbetar med frågor rörande regional utveckling, landsbygd och förhållandet centrum – periferi. Dessa dokument är skapade för ett annat syfte än att vara underlag till denna uppsats och är därmed oberoende av mig som undersökare och mina frågeställningar (Lind 2014, 128). Utöver dessa offentliga dokument har även offentlig statistik analyserats. Som komplement genomfördes tre intervjuer. Då jag vid läsning upplevde att dokumenten var daterade inom vissa områden ville jag få en mer uppdaterad bild av dagens situationen. Intervjuerna blev då ett bra komplement då alla informanter på något sätt var knutna till, eller hade god insikt i, de dokument som ligger till grund dokumentanalysen och arbetade med att uppdatera dessa.

De dokument som har analyserats är *Västra Götaland 2020. Strategi för tillväxt och utveckling i Västra Götaland 2014-2020 (RUP)*, *Regionalt serviceprogram för*

landsbygd och skärgårdsområden i Västra Götaland 2014 – 2018 samt *Översiktsplan för Melleruds kommun.*

De två förstnämnda dokumenten är skrivna av Västra Götalandsregionen och behandlar regional utveckling. Varje region eller län ska ta fram en regionala utvecklingsplan (RUP) vars syfte är att förena de fysiska aspekterna med exempelvis ekonomisk utveckling, infrastrukturutbyggnad och social sammanhållning inom en region (Nyström & Tonell 2012, 261). Det regionala serviceprogrammet har som mål att:

”Skapa attraktiva livsmiljöer genom att stimulera till en god tillgänglighet till kommersiell och offentlig service för medborgare och näringsliv i gles-landsbygd och skärgårdsområden”

(Västra Götalandsregionen 2014, 3)

En översiktsplan är ett kommunalt dokument vars syfte är att vara vägledande inom kommunal fysisk planering, vilket exempelvis kan gälla frågor rörande markanvändning, bostadsbyggande, naturvärden och kulturhistoria. Dokumentet är dock inte juridiskt bindande, man kan inte överklaga det som står i en översiktsplan. Det fungerar snarare som ett vägledande dokument som ska ”sätta tonen” för planeringen i kommunen under kommande år (Boverket 2018).

Melleruds kommuns översiktsplan vann laga kraft år 2010, men är inaktuell på ett flertal punkter. Exempelvis har tågtrafiken förbättrats avsevärt sedan 2010 i och med en utbyggnad av dubbelspår mellan Trollhättan och Göteborg. Istället för de 6 dubbelturer år 2010 avgår det enligt SJ:s reseplanerare idag en vardag 9 tåg på sträckan Mellerud – Göteborg och 11 tåg på sträckan Göteborg – Mellerud dagligen. Kommunen är dessutom i färd med att ta fram en ny översiktsplan och arbetar just nu med att ta fram ett förslag (Melleruds kommun 2018). Då jag upplevde att den nuvarande översiktsplanen inte är helt aktuell på flera punkter, samt att man just nu arbetar med att ta fram en ny ville jag komplettera de uppgifter som stod i översiktsplanen med intervjuer med tjänstepersoner och politiker i kommunen, detta för att få en mer uppdaterad bild av läget i Melleruds kommun år 2018.

Dessa tre presenterade dokument analyserades sedan med hjälp av Denscombes innehållsanalys (2009, 307). Efter att ha valt ut de dokument jag fann lämpliga för min studie valde jag att analysera dokumenten utifrån flera teman, som *regional utveckling*,

centrum, periferi, stad och *landsbygd*. Dokumenten kodades därefter utifrån dessa teman och analyserades slutligen i frekvens och förhållande till varandra. (Denscombe 2009, 307-308)

3.4 Intervjuer

För uppsatsen har tre intervjuer genomförts med informanter som alla på något sätt är kopplade till regional eller kommunal planering. Intervjuerna var av semi-strukturerad karaktär. På så sätt kunde intervjuerna följa de teman jag var intresserad av att få veta mer om, men samtidigt öppna upp för informanterna att utveckla sina svar och ge dem frihet att utforma sina svar på eget sätt (Bryman 2008, 415). Vid intervjuer är det viktigt att fråga sig om det informanten säger är riktigt. Några av mina frågor byggde på informanternas bild, upplevelse och erfarenhet, och svaret på sådana frågor är mycket svåra att kontrollera. Det finns inget exakt sätt för mig som författare att verifiera det informanterna uttrycker angående upplevelse och erfarenhet (Denscombe 2009, 265). Mycket av det som informanterna uttryckt har dock gått att bekräfta i exempelvis översiktsplanen och tidningsartiklar och de var ofta samstämmiga i sina analyser och upplevelser av situationen, vilket tyder på att deras egna känslor och upplevelser delas av flera. Informanterna har dessutom fått möjlighet att kontrollera uppsatsen och att vad de säger är riktigt och att de kan stå för det. Att låta informanterna kontrollläsa uppsatsen har också varit ett sätt för mig att försäkra mig om att fakta från intervjuerna är korrekt och riktig (Denscombe 2009, 266).

Informant 1 och 2 är på olika sätt kopplade till översiktsplaneringen i Melleruds kommun. Informant 1 är tjänsteperson på Melleruds samhällsbyggnadskontor och informant 2 är politiker, verksam i kommunstyrelsen. Syftet med intervjuerna var att få en mer aktuell och uppdaterad bild av kommunen, samt hur informanterna resonerar mer djupgående kring utmaningar och utvecklingsmöjligheter i Västra Götaland. Även en tredje intervju genomfördes med en tjänsteperson från Västra Götalandsregionen, informant 3. Detta för att få en djupare förståelse för hur regionen arbetar med regional utveckling och hur man tänker kring planeringen av mer perifera områden. Intervjuerna skedde över telefon mellan den 11/4 – 2/5 och varade mellan 25 – 45 minuter. Dessa spelades med informanternas godkännande in på en surfplatta som låg bredvid.

Att genomföra en intervju på telefon har för- och nackdelar. Bland nackdelarna märks att vid ett telefonsamtal ser man inte en persons kroppsspråk eller minspel vilka också kan vara talande och ge information. Man ser inte om informanten kanske är brydd eller förvirrad och det är dessutom lättare för informanten att avsluta ett samtal över telefon än om man skulle suttit mittemot varandra. Utöver dessa dilemman finns det alltid risk för tekniska problem. Det kan vara störningar, dålig täckning eller svårigheter att spela in samtalet (Bryman 2008, 433). Det finns dock belegg för att svaren man får i en telefonintervju respektive en direkt intervju inte skiljer sig alltför mycket från varandra. I en studie av Sturges och Hanrahan (2004) kom man, efter att ha jämfört svaren från telefonintervju och direkt intervju, fram till att de olika svaren påminde om varandra när det kom till antal, art och djup i svaren (2004, 113). Telefonintervju valdes som intervjuform vi inte kunde få till ett fysiskt möte för intervju, trots försök. Mellerud och Göteborg ligger en relativt lång resa ifrån Lund med tåg, och jag hade begränsad tid och möjlighet att resa dit för intervjuer.

3.5 Statistiskt material

Offentlig statistik har även används i denna uppsats. Detta för att stärka mitt resonemang om regional obalans, med Melleruds kommun som exempel på en svag kommun i en stark region. Statistiken presenterar på ett lättöverskådligt sätt hur förutsättningarna skiljer sig åt mellan Melleruds kommun och Västra Götalandsregionens siffror i snitt.

Jag använde mig av Svenskt Näringslivs verktyg Ekonomifakta.se, som är en hemsida med offentlig svensk och internationell statistik, främst hämtad från SCB, OECD och Eurostat (Carlgren 2015). Hemsidan var lättnavigerad och tillät mig att på ett enkelt sätt hitta och jämföra statistik från Melleruds kommun, Västra Götaland och Sverige. Då jag till en början var osäker på hemsidans reliabilitet jämförde jag hemsidans statistik med offentlig statistik från SCB, vilka alla överensstämde. Därav valde jag att källhänvisa till Ekonomifakta då jag ansåg att det var en pålitlig sekundärkälla och det underlättade att källhänvisa till en och samma hemsida istället för 18 olika undersökningar.

Det är lätt att ta för givet att statistik alltid ger en objektiv bild av verkligheten. I vissa fall stämmer detta. Exempelvis visar delar av statistiken jag valt ut befolkningsmängd och befolkningstäthet, vilka på många sätt är entydiga och okomplicerade frågor. Ju mer komplicerade frågorna blir, desto mindre entydiga och mer svåranalyserade blir statistiken. Jag valde att exempelvis ha med statistik över arbetslöshet, och just detta är en faktor som går att definiera på flera olika sätt. Detta öppnar upp för diskussioner gällande hur rättvist statistik verkligen speglar samhället (Denscombe 2009, 305). I mitt fall har statistiken använts i jämförande syfte. Även om det finns rum för diskussioner rörande hur man ska definiera arbetslöshet så bygger jämförelsen på samma statistik. Jag vill därmed hävda att statistik är användbart och legitimt i just denna uppsats.

3.6 Analysmetod

Efter att ha samlat in data behövdes dessa analyseras för att användas i min uppsats. Liksom dokumenten behövde även intervjuerna analyseras och kategoriserades i olika teman. Att identifiera samband och teman är ett sätt att arbeta igenom sitt material och börja se mönster och teman (Denscombe 2009, 374). Efter att ha följt Denscombes innehållsanalys vid analysen av både intervjuerna och dokumenten valdes två teman ut som också kommer utgöra två av rubrikerna i resultatdelen. De två teman som materialet analyserats utifrån är *regional utveckling* och *landsbygd*, då dessa teman genomgående dök upp vid innehållsanalysen. Regional utveckling är en viktig del av Västra Götalandsregionens arbete och mycket av mitt data tar avstamp i detta. Det insamlade empiriska materialet nämner sällan termen ”periferi”, men vid en analys av dokument och intervjuer blev det tydligt att man ofta behandlade och likställde periferi med landsbygd. Därför valdes landsbygd som det andra temat att analysera empirin utifrån.

4. Resultat

För att undersöka hur Mellerud påverkas av att vara en regionalt perifer kommun har det empiriska materialet analyserats utifrån två teman; *regional utveckling* och *landsbygd*. I resultatdelen presenteras resultatet utifrån dessa teman. Avsnittet inleds dock med ett statistikavsnitt där statistik över Mellerud, Västra Götaland och Sverige jämförs. Det ger en snabb överblick över vilka punkter de skiljer sig och påminner om varandra, hur de står sig i jämförelse med ett nationellt snitt samt ger en inledande förståelse för platsernas karaktär.

4.1 Statistik

Studerar man en referenskarta över Västra Götaland ser man hur Melleruds kommun ligger nära regionens norra gräns, men samtidigt relativt vad som med ögonmått verkar vara regionens mitt, Varaslätten. Via en referenskarta får man dock inte all info som behövs för att kunna förstå de sociala relationerna och hur dessa är beroende av sin rumsliga kontext. Exempelvis har Västra Götalandsregionen själva identifierat Göteborg som regionens motor (2013, p. 7) och det är samtidigt regionens största stad med högst koncentration av människor. För att få en större förståelse för hur förhållandena i Västra Götalandsregionen och Melleruds kommun ser ut så har jag studerat statistik som nedan är sammanfattat i tabell 1.

Tabell 1. Statistik över Melleruds kommun, Västra Götalandsregionen och Sverige.

	Melleruds kommun	Västra Götalandsregionen	Sverige
Folkmängd 2017	9377	1 676 588	10 142 686*
Befolkningstäthet	18.3*	71*	24.8*
Medelålder 2017	45.2	42.1	43.7
Procentuell andel med minst 3 års eftergymnasial utbildning 2017	13.7	27	27
Procentuell andel i arbetslöshet 2017	12.1	6.1	6.7
Medianinkomst 2016 (SEK)	219 574	273 761	270 969
Procentuell andel företagare 2016	9.6	5.9	6.3
Nyföretagande 2016, per 1000 inv.	11.3	11.1	11.8
Förvärvsfrekvens redovisat i procent 2016	72.4	79.3	78.6

Siffror markerade med * är hämtad ifrån SCB (2018). Övrig statistik är hämtad från Ekonomifakta. (2017a) och (2017b).

Vid en jämförelse av statistisk data från Melleruds kommun och Västra Götalandsregionen kan man se att Mellerud skiljer sig från regionen som helhet på flera punkter. Befolkningstätheten är väsentligt mycket lägre i Mellerud än övriga Västra Götaland, samt något mindre än medel i Sverige. Med tanke på att Västra Götaland beskrivits som ett storstadslän så visar befolkningstätheten att det inte gäller alla delar av regionen. Västra Götaland i sin tur är betydligt mer tätbefolkat än medelvärdet för Sverige, vilket man i sin tur kan tänka sig legitimerar epitetet storstadslän. Gällande

medelåldern är inte siffrorna lika uppseendeväckande, men Mellerud har en äldre befolkning än Sverigemedel medan Västra Götaland har en yngre.

En annan markant skillnad i statistiken går att se i utbildningsnivån. Andelen människor med minst tre års eftergymnasial utbildning är väsentligt mycket lägre i Mellerud. Likaså är arbetslösheten högre samt förvärvsfrekvensen lägre i kommunen än i Västra Götaland och Sverige i övrigt. Medianinkomsten är också betydligt lägre i Mellerud jämfört med ett nationellt snitt, medan Västra Götalands snitt är något bättre än det nationella. Andelen företagare och nyföretagare är dock högre i Mellerud jämfört med Västra Götaland, även om Sverigesnittet för nyföretagare är högre jämfört med kommunen och regionen.

Statistiken målar upp en bild av Mellerud som en kommun med hög arbetslöshet, låg utbildningsnivå och låga löner. Siffrorna är oftast sämre än det nationella snittets, medan Västra Götalandsregionen å andra sidan uppvisar liknande eller bättre siffror än Sverige i snitt. En tätbefolkad region, med en relativt hög andel välutbildade arbetskraft samt en lägre arbetslöshet och högre medianlön målas upp. Bilderna av Mellerud respektive Västra Götaland avviker därmed en hel del från varandra och avslöjar att det inom regionen finns en obalans. Siffrorna från Melleruds kommun är dessutom inbäddad i statistiken som visar snittvärdet för Västra Götaland. Då det redan finns en relativt stor diskrepans mellan vissa värden så innebär det att det finns en eller flera kommuner vars statistik skiljer sig betydligt mer från Melleruds, som bidrar till att dra upp värdet för Västra Götaland.

Generellt målar statistiken upp två olika bilder av vad som framstår vara två väldigt olika platser. Trots att Mellerud är en del av Västra Götalandsregionen så verkar man inte ha särskilt många gemensamma referenspunkter, åtminstone inte enligt bilden som statistiken målar upp. Att det finns en regional obalans blir tydligt.

4.2 Regional utveckling

Den regionala utvecklingsplanen, *Strategi för tillväxt och utveckling i Västra Götaland 2014-2020*, är, liksom namnet avslöjar, inriktad på tillväxt. Då syftet med en regional utvecklingsplan är att upprätta en samlad strategi för det regionala tillväxtarbetet (SKL,

2017), så är det dock inte särskilt konstigt. Staden, främst Göteborg, ges ett stort utrymme. Man har identifierat staden som motor och skriver att:

”Geografiskt är den stora utmaningen att bejaka och utnyttja Göteborgs roll som motor för tillväxt, utveckling och attraktivitet för Västsverige fullt ut, samtidigt som vi stärker utvecklingsförutsättningarna i hela Västra Götaland”

(Västra Götalandsregionen 2013, 7)

Målet är att regionen ska kunna dra nytta av Göteborgs spridningseffekter, men man diskuterar även att det geografiskt är en utmaning att bejaka Göteborgs styrka samtidigt som man ska stärka förutsättningarna för utveckling i hela regionen. Här ställer man dock Göteborg i centrum och gör staden till regionens kärna. Man erkänner att utvecklingsplanen har en tydlig storstadskaraktär, vilket motiveras med att man vill satsa på kunskap, kompetens och attraktivitet. Dessa satsningar skapar på så sätt ett större fokus på storstaden. Man vill dock att de övriga delregionerna ska utvecklas och skriver att det därmed ligger ett särskilt fokus på delregionsnoderna Trestad, Borås och Skövde. (Västra Götalandsregionen 2013, 7)

Den regionala utvecklingsplanen är indelad i fyra avsnitt som var för sig utgör planens mål. Dessa är *En ledande kunskapsregion*, *En region för alla*, *En region där vi tar globalt ansvar* samt *En region som syns och engagerar*.

Avsnittet *En region för alla* behandlar bland annat frågor rörande inkludering. Man vill att regionen ska vara en plats för alla, där alla ges lika möjligheter när det kommer till utbildning, arbete och kommunikationer. Man medger att det finns stora sociala och ekonomiska klyftor mellan invånare som följer ett geografiskt mönster. Dock så tar man endast upp klyftorna som finns mellan olika stadsdelar i Göteborg och andra större städer i regionen (Västra Götalandsregionen 2013, 17). Det nämns ingenting om att statistiken även uppvisar klyftor på en större skala mellan kommuner inom regionen. Den regionala utvecklingsplanen tar också upp de urbana utmaningarna regionen står inför i punkt 2.1.4, exempelvis gällande utanförskap och arbetslöshet. Målet är att minska de socioekonomiska skillnaderna mellan boende i dessa urbana utsatta områden och genomsnittsinvånaren i Västra Götaland (Västra Götalandsregionen, 2013, p. 17).

Klyftorna mellan centrum och de mer perifera delarna ur ett regionalt perspektiv tas inte upp.

I det regionala serviceprogrammet skriver man att man vill komma ifrån den uppdelning som ofta funnits mellan stad och land när det kommer till regional utveckling. Man skriver vidare att landsbygdens utveckling inte får bli en isolerad fråga i förhållande till utveckling av centrum och stadskärnor. (Västra Götlandsregionen 2014, 28).

Melleruds kommun ägnar cirka en sida av sin översiktsplan åt att sätta Mellerud i en regional kontext. Man skriver om de olika samarbeten kommunen har med olika regionala aktörer och andra typer av mellankommunal samverkan. Man trycker på att kommunen har ett strategiskt läge, mittemellan Karlstad och Göteborg, att det bara är 10 mil till Halden och den expansiva Östfold/Oslo-regionen i Norge, samt att kommunen ligger nära den expansiva Trestadregionen.

Politiker och tjänstepersoner på Melleruds kommun var överens om att det bara är fördelar för en liten kommun som Mellerud att vara en del av en större region som Västra Götaland. Förhoppningen är att kommunen ska kunna växa i och med att Göteborg växer, och informant 2 berättade att hen upplever att storstadsregionen Göteborg växer norrut, mot Trestad. I och med att Göteborg växer så betyder det att Mellerud kommer närmare och närmare residensstaden. Vidare utvecklar informant 2 resonemanget och säger att en integrerad arbetsmarknad mellan Göteborg och Trestad bara är positivt då det innebär att Mellerud blir grannkommun till en mycket större arbetsmarknad med endast cirka 20 minuters pendlingstid. Då skulle kommunen kunna utnyttja sin lilla storlek och erbjuda billigt, attraktivt, naturnära boende och ytterligare kunna trycka på sin närhet till Sveriges näst största stad. (Informant 2 2018).

Även informanterna 1 och 3 tog upp att det endast är en timmes tågfärd till Göteborg och bara cirka 10 mil till Norge och säger att det lätt glöms bort att Mellerud är en ”nära” kommun. (Informant 1 2018; Informant 3 2018). Att vara en del av Västra Götaland såg alla informanter som en fördel för Melleruds kommun, även om den regionala utvecklingen inte alltid gynnar kommunen.

”Det handlar om perspektiv. Klart man kan se Göteborg som den som äter upp resten av Västra Götaland och inte se det som en motor, men

det går ju inte att komma ifrån. Så ser det ut, det är en motor för regionen.”

(Informant 2 2018)

Informant 2 utvecklar resonemanget och säger att det främst är på en delregional nivå, Fyrbodals kommun i det här fallet, som kommunen kan komma att bli lidande. Vid exempelvis olika infrastruktursatsningar och projekt inom delregionen tenderar dessa att främst gå till de ”tre stora starka” kommunerna Trollhättan, Uddevalla och Vänersborg (Informant 2 2018). När det gällde hela Västra Götalandsregionen uppgav informanten att det inte kändes av i en lika hög grad. Vid de tillfällena är Mellerud en del av Fyrbodals kommun, som enligt informant 2 är en av de starkare delregionerna i Västra Götaland, och att man utan delregionen hade haft det betydligt svårare att hävda sig i förhandlingar. Inom Fyrbodals kommun upplevde informant 2 dock att pengar och projekt ofta landade hos de tre stora starka kommunerna, då resterande kommuner i delregionen är små vilket gör det svårt att göra sin röst hörd (Informant 2 2018).

Informanterna berättade också hur man från kommunens sida helst vill lyfta fram och diskutera de möjligheter och styrkor som finns inom kommunen. I Mellerud är markpriser och hyra mycket billigare än i Göteborgsregionen, samt att man i och med sin långa kust mot Väneren kan erbjuda attraktivt sjönära boende. Förhoppningen är att detta ska kunna leda till företagsetableringar och att man blir en tänkbar bostadsort för högutbildade som tidigare kanske valt bort Mellerud då andelen serviceyrken i kommunen varit jämförelsevist låg (Informant 1 2018). Kommunens storlek är dock en utmaning vid planering. Befolkningsantal och koncentration av människor är ofta styrande i lokalisering av kapital och projekt, vilket gör att ett område med lägre befolkningstäthet som Dalsland blir lidande vid satsningar.

”Infrastruktur är väldigt grundläggande för att kunna växa, men sådana frågor planeras på nationell eller regional nivå. Det är då väldigt stor konkurrens mellan kommunerna och ofta är det befolkningsantal som gör utslag. Det skulle jag nog säga är en stor utmaning. Att inte ge upp och kämpa för sin lilla befolkning.”

(Informant 1 2018)

Att vara en liten kommun är en stor utmaning, vilket även informant 2 bekräftade i sitt resonemang om konkurrensen inom Fyrbodal. Även om man försöker trycka på en liten kommuns fördelar som billig mark, goda rekreativsmöjligheter och kommunikationer så medföljer det stora utmaningar. En utmaning som förs fram är att man är en liten kommun som under en lång tid har krympt. Enligt informant 1 är det något som man inte vill prata om inom kommunen, utan fokus ligger fortfarande på tillväxt.

”Det är ingen som pratar om det. Man vill absolut inte vara bakåtsträvande, det är snarare tillväxt som allra flesta politikerna pratar om [...] det är ingen som vill tala om att krympa. Det är nog många tjänstemän som tror att det kommer bli så, men ingen vill prata högt om det eller göra något för att minska.”

(Informant 1 2018)

Informant 3 berättar att alla kommuner i Dalsland har liknande problem och att man ofta diskuterar landskapet som en plats i regionen med egna förutsättningar. Som problem identifierade informant 3 särskilt den krympande befolkningen samt att det i landskapet finns en bruksmentalitet som ibland står i vägen för entreprenörskap som utmärkande problem. Dock vill man från regionens sida också lyfta fram landskapets styrkor och fokusera på dessa. Naturresurserna och turismen var två av dessa styrkor, samt närheten till Norge och den stora arbetsmarknad som finns i Halden/Oslo-regionen. (Informant 3 2018).

”Naturen i Dalsland är fantastiskt. Jag vet inte om du har hört om 72 Hour Cabin? Det fick ett jättestort uppmärksammande internationellt. Tystnaden och den orörda naturen lockar folk, det är attraktivt. [...] Vi är inte vana vid att tänka på vildmark och tystnad som en styrka.”

(Informant 3 2018)

4.3 Landsbygd

Landsbygd nämns överlag sällan i den regionala utvecklingsplanen utöver en punkt under avsnittet *En region där vi tar globalt ansvar*. I punkt 3.1.3 *Göra Västra Götaland till modell för hållbar landsbygdsutveckling och samspel stad/land* diskuterar man som enda stället i planen landsbygd och landsbygdsutveckling. Man tar upp hur Västra

Götaland geografiskt påminner om ett Sverige i miniatyr vilket ger regionen goda förutsättningar för att bli en modell för hållbar landsbygdsutveckling. Detta föreslår de genomförs bland annat genom att lägga fokus på lokala och närproducerade livsmedel och kretsloppsinriktad avloppshantering. Man skriver att:

”Stadens behov av energi- och materialförsörjning och livsmedel, och staden som producent av stora mängder avfall ger självklara kopplingar till landsbygden”

(Västra Götalandsregionen 2013, 25).

Om landsbygd och landsbygdsutveckling inte behandlas särskilt ingående i tillväxtfrågor och i den regionala utvecklingsplanen så diskuteras det desto mer i *Regionalt serviceprogram för landsbygd och skärgårdsområden i Västra Götaland 2014 – 2018*. Det regionala serviceprogrammet syftar främst till utvecklingsinsatser för dagligvaror och drivmedel i landsbygds- och skärgårdsområden (Västra Götalandsregionen 2014, 4). Man refererar till stycket om hållbar landsbygdsutveckling och samspelet mellan stad och land, som även togs upp i den regionala utvecklingsplanen, och skriver att detta är ett prioriterat område även i serviceprogrammet (Västra Götalandsregionen 2014, 3).

Det regionala serviceprogrammet tar upp de olika förutsättningar som finns inom Västra Götaland. Exempelvis diskuterar man huruvida man är ett storstadslän eller en landsbygdsregion, då befolkningstätheten varierar kraftigt beroende på vart i regionen man är, samt att det finns olika definitioner på hur tätbefolkat ett område måste vara för att anses vara landsbygd. Utifrån OECD:s definition kategoriseras endast fem av regionens 49 kommuner som en stadsregion, övriga är landsbygdskommuner. De fem kommuner som kvalar in som stad är inte helt oväntat Göteborg, samt fyra av dess grannkommuner. (Västra Götalandsregionen 2014, 5-6). Man tar även upp att migrationsmönstret inom regionen ser olika ut beroende på vart det är man befinner sig. Trots att regionen växte befolkningsmässigt med 11 % mellan åren 1990 till 2012 så var denna befolkningsökning främst koncentrerad till Göteborg, dess förorter, samt några andra av regionens större städer. Resterande kommuner har krympt eller haft ett oförändrat befolkningsantal under dessa år. (Västra Götalandsregionen 2014, 7)

Serviceprogrammet fokuserar till stor del på tillgången till service i regionen och visar på att de flesta områden inom regionen har en bilväg på max 10 minuter till drivmedel, livsmedel och grundskolor, vilket man anser är att ha en god tillgänglighet (Västra Götlandsregionen 2014, 12). 99 % av regionens invånare har max 10 minuters bilväg till dagligvaror och grundskola, vilket är ett bättre snitt än de flesta övriga län i Sverige. I jämförelse med de övriga storstadslänen, Stockholm och Skåne, så är det dock en sämre siffra. (Västra Götlandsregionen 2014, 12). Viktigt att notera är dock att tiden gäller bilväg. Har man bil har därmed de allra flesta i regionen en god tillgänglighet på service, saknar man dock bil så ser situationen annorlunda ut.

År 2014 bodde 450 000 invånare i något av regionens landsbygdsområden. 200 000 av dessa bodde max 1,5 kilometer från en hållplats som trafikerades av minst fem dubbelturer dagligen. 5 % av alla boende på landsbygden saknade någon form av kollektivtrafik minst en dag i veckan. Många av de boende på landsbygden var därmed högst beroende av bilen. (Västra Götlandsregionen 2014, 8).

Informant 2 sade sig vara försiktigt optimistisk inför Melleruds kommuns framtid. Kommunen bygger ut handel och service och hen anser att man har goda förutsättningar för att växa. Detta är dock en relativt ny situation för kommunen som under många år haft problem med att få den kommunala ekonomin att gå ihop och att få sina invånare att stanna kvar i kommunen.

”Vi är medvetna om att det finns risker för en liten landsbygdskommun. Man vill inte hamna där kommunen var för 4-5 år sedan med en krympande befolkning och minskande skatteintäkter. Då får man ju en annan utveckling och det ligger i bakhuvudet, men just nu finns det inga tecken som visar på att det kommer gå den vägen. Man måste ha lite optimism och mod.”

(Informant 2 2018)

Vid frågan om landsbygdskommuners framtid svarar informant 2 att den regionala kontexten är viktig. De små kommunernas överlevnad hänger till stor del på hur stark regionen är.

”Det finns en tes om att små landsbygdskommuner inte har någon överlevnad i denna värld av urbanisering. Jag inte tror på det. Dock finns det olika kategorier av små kommuner och Melleruds tillhör en av

dem med bättre förutsättningar. Jag brukar säga att skulle inte Mellerud klara detta, då är det dystert för alla andra mindre kommuner.”

(Informant 2 2018)

5. Analys

I detta kapitel kopplas det empiriska materialet till de teorier som har presenterats för att beskriva och analysera Melleruds läge i Västra Götalandsregionens periferi samt vad det innebär för kommunen. Kapitlet inleds med ett avsnitt som analyserar hur periferin tar sig uttryck i Melleruds kommun och fortsätter med ett avsnitt som behandlar hur kommunen arbetar för att kompensera för de effekter periferin medför.

5.1 En perifer kommun

Vid läsning av endast siffror och statistik så överensstämmer mycket med bilden som Rodriguez-Pose hävdar finns av landsbygden som omodern och utan framtidsutsikter (2018). Melleruds kommun har en lägre utbildningsnivå och högre arbetslöshet än snittet i regionen och en betydligt lägre inkomstnivå. Dessa är faktorer som har en betydelse för en kommuns tillväxt och skatteunderlag och påverkar hur betydelsefull en kommun är ur ett tillväxtperspektiv. I jämförelse med regionen i snitt så skiljer kommunen sig alltså på flera områden, områden som dessutom kan ses förstärka bilden av landsbygden och periferin som omodern och traditionell i relation till ett centrum som är modernt och innovativt. I centrum tjänar man mer, folk är överlag bättre utbildade och arbetsutsikterna verkar bättre. (Leick & Lang 2018; Eriksson 2008). Statistiken verkar bekräfta bilden av Melleruds kommun som en perifer ”betydelselös” plats ur detta perspektiv.

Det regionala serviceprogrammet beskriver till stor del de perifera delarna av Västra Götalandsregionen och hur tillgången till handel och service ser ut i dessa delar. Man diskuterar huruvida man är ett storstadslän eller ett landsbygdslän och tar upp att det inom regionen finns stora skillnader gällande befolkningstäthet och tillgång till handel, service och kollektivtrafik. Serviceprogrammet tar också upp det faktum att trots att Västra Götaland har ett positivt inflyttningsnetto så gäller det bara delar av regionen. Många kommuner, bland annat Mellerud och övriga dalsländska kommuner, har krympt sedan år 1990 medan främst kommunerna i Göteborgsregionen har växt. Utifrån det regionala serviceprogrammet förstärks bilden av Västra Götaland som en region med stora inomregionala skillnader. En regiondel, med kommunerna i och

runtom Göteborg, växer och uppvisar en hög befolkningstäthet och god tillgänglighet till service och kollektivtrafik. Sedan finns det andra delar av regionen, bland annat Melleruds kommun, som krymper och uppvisar en helt annan karaktär än Göteborgsregionen.

Om man tar kollektivtrafiken i regionen som exempel så ser man att mer än hälften av boende på landsbygden har över 1,5 km till en hållplats med mer än fem avgångar per dag. Utöver detta saknar 5 % av alla boende på landsbygden någon form av kollektivtrafik minst en dag i veckan. Landsbygdsborna blir därmed väldigt beroende av bilen. Just avlägsenhet och otillräcklig infrastruktur är ord som ofta associeras med landsbygd och perifera platser (Leick & Lang 2018). I detta fall är det inte bara ord som förknippas med periferin, utan det är den faktiska verkligheten för en majoritet av de boende i periferin i Västra Götaland.

Detta är dock inte något som är unikt för landsbygden i Västra Götaland, tvärtom är länets tillgänglighet bättre där än i de flesta svenska län. Endast Stockholms län och Skåne län uppvisar bättre siffror. Dessa tre, Stockholm, Skåne och Västra Götaland, är dock län som beskrivs som tillväxtstarka storstadslän (se exempelvis Boverket 2012 och Fastighetsnytt 2015). Västra Götaland är därmed det län i denna kategori som uppvisar sämst tillgänglighet till service. Detta kan ses som ett uttryck för de inomregionala obalanser som finns. Även om det finns starka tätbefolkade områden som Göteborgsregionen så finns det också svaga perifera områden, exempelvis Mellerud, som gör att snittet dras ned och man har utvecklats åt olika håll.

Västra Götalandsregionens regionala utvecklingsplan identifierar Göteborg som regionens centrum. Den regionala utvecklingsplanen är överlag väldigt inriktad på Göteborg och man erkänner själva att planen har ett tydligt storstadsfokus (Västra Götalandsregionen 2013, 7). Man vill bejaka och utnyttja Göteborg som motor för tillväxt, utveckling och attraktivitet för hela regionen och detta går att koppla till Myrdals och Krugmans tankar om kumulativ kausalitet och regional utveckling. Förhoppningen är att de mer perifera delarna av regionen, exempelvis Mellerud, ska kunna ta del av de spridningseffekter man hoppas kommer av att vara en kommun relativt nära Göteborg, det vill säga centrum i en centrum – periferi-modell i Västra

Götaland. De perifera delarna av regionen behandlas sällan i programmet, men nämns under ett stycke. Där säger man bland annat att:

”Stadens behov av energi- och materialförsörjning och livsmedel, och staden som producent av stora mängder avfall ger självklara kopplingar till landsbygden” (2013, p. 25).

Staden ställs här ännu en gång i centrum och det är deras behov och egenskaper som producent som skapar kopplingar till landsbygden. I ett avsnitt som behandlar landsbygdsutveckling hade meningen likväl kunnat vändas till att fokusera på landsbygden som producent av energi och livsmedel med kapacitet att hantera stadens avfall. Detta kan verka vara petitesseer, men liksom Eriksson (2008) skriver så ges oftast landsbygden ett värde utifrån med vad den kan bidra till staden. Meningen fokuserar på stadens styrka och behov och att staden här gynnas av landsbygden istället för tvärtom. Staden målas än en gång upp som centrum medan landsbygden är periferin.

Man kan här dra kopplingar till det tillväxtfokus Pike et al. (2017) diskuterar. Ofta likställs den regionala utvecklingen med tillväxt (se även Västra Götalandsregionen 2013; Leick & Lang 2018), vilket också är talande för vilka värden som prioriteras vid planering. Staden ses som tillväxtmotor och centrum, vilket man kan se passar in i fallet Västra Götalandsregionen där vi redan konstaterat att Göteborg har blivit identifierat som motor för tillväxt och utveckling. Att det är staden som hamnar i fokus i exemplet ovan gällande behov och produktion, och inte landsbygden, kan ses som ett exempel på hur man skapar ett centrum där betydelsefull verksamhet pågår, det vill säga en verksamhet fokuserad på tillväxt.

Vid analys av flera av intervju svaren går det också att göra kopplingar till Myrdal och Krugmans tankar om regional utveckling. Informant 1 berättade exempelvis hur man hoppas att kommunens närhet till Göteborg samt billiga markpriser och hyror ska göra att Mellerud ska kunna ta del av företagsetableringar och kvalificerad arbetskraft som annars hade vänt sig till Göteborg. Man verkar sätta stor tilltro till det som Myrdal kallar för spridningseffekter. Genom att komma närmare Göteborg då det relativa avståndet minskar genom exempelvis förbättrad kollektivtrafik eller genom att Göteborg växer norrut mot Fyrbodalen, så hoppas kommunen kunna ta del av de goda effekter man hoppas medföljer, såsom företagsetableringar och att kvalificerad

arbetskraft väljer att bosätta sig i kommunen (Informant 1 2018). Generellt var informanterna noggranna med att lyfta fram att Mellerud är en del av Västra Götalandsregionen och diskuterade helst de fördelar som medföljer av att vara en del av regionen. Informant 2 nämnde möjliga baksugseffekter och sa ”Klart man kan se Göteborg som den som äter upp resten av Västra Götaland” men vände sedan på resonemanget till att Göteborg faktiskt är regionens motor och det vore frånvänt att inte erkänna det. Liksom Leick & Lang (2018) och Eriksson skriver (2008) så målas centrum, i det här fallet Göteborg, upp som en modern och innovativ plats. För en mer perifer kommun som brottats med problem som avbefolkning och en dålig ekonomi så är det naturligt att man vill komma att förknippas med ett sammanhang som beskrivs i de ordalagen. Ur detta perspektiv är det inte så konstigt att informant 1 upplever att ingen öppet vill tala om att krympa och vidta de åtgärder som bland annat Syssner (2014) föreslår, utan tillväxt är fortfarande den faktor som styr planeringen. Detta går att koppla till Krugmans teori om självuppfyllande profetior (1996). Om Melleruds kommun kan förknippas med Göteborg och ses som en integrerad del av arbetsmarknaden kan det eventuellt leda till en förväntan och en tro på framtida fördelar i kommunen, vilket skulle kunna innebära framtida företagsetableringar. Om kommunen istället, likt Syssner föreslår, för en lokal anpassningspolitik riskerar det att komma ses som att man erkänner sin brist på attraktivitet vilket kan vara ett led i en slags självuppfyllande profetia som gör att företag och arbetskraft söker sig bort ifrån platsen.

Att ses som en del av en kontext som beskrivs som modern och innovativ verkar därmed vara viktigt för Mellerud. Studerar man kommunens översiktsplan så trycker man på kommunens närhet till den norska expansiva regionen Östfold genom att säga att det ”bara” ligger 10 mil bort. Det relativa avståndet emellan områdena är dock längre. Enligt Google maps tar det närmare 1 h 30 min att köra bil dit och SJ:s reseplanerare visar på ett högst begränsat antal avgångar per dag till Halden, som dessutom tar längre tid än om man skulle rest med bil. Dock så sätter kommunen sig i ett sammanhang genom att ligga nära en ”expansiv” region, i ett ”strategiskt läge” mellan Göteborg och Karlstad.

5.2 På väg att bli en del av centrum?

”Jag brukar säga att skulle inte Mellerud klara detta, då är det dystert för alla andra mindre kommuner.”

(Informant 2 2018)

Informant 2 är politiker och berättade att kommunen just nu befinner sig i ett nytt läge. För första gången på många år har man en positiv befolkningsutveckling och kommunens handel- och servicesektorer växer. Informant 2 såg försiktigt positivt på framtiden och uppgav att kommunens geografiska läge också är dess styrka. Göteborg finns en timmes tågresa bort, man ligger precis i utkanten av Trestad där en stor andel av kommunens invånare arbetar och man ligger nära Norge och Oslo som också har en stor arbetsmarknad. Växer dessa regioner och arbetsmarknader så skulle Mellerud komma närmare och kunna bli en integrerad del av dessa regioner. Kommunen skulle då bli en del av en större regional kontext och skulle Mellerud komma att förknippas med Göteborg så skulle det vara av godo för dem. I och med att Göteborg är tillväxtmotorn och centrum i regionen så tillskrivs staden egenskaper som värderas högt i dagens samhälle, såsom modernitet, innovation och framtidsanda (Rodriguez-Pose 2018; Leick & Lang 2018; Eriksson 2008). Om Mellerud ses som en del av Göteborgsregionen skulle några av dessa attribut även komma att appliceras på kommunen och den regionala periferin blir inte lika påtaglig.

För att detta ska kunna ske förutsätter detta att informant 2 har rätt i sin förutsägelse att Göteborg växer norrut och att Trestad då växer befolkningsmässigt. För att Mellerud ska kunna ta del av Göteborgs styrkor kräver det att Trestad också växer och blir en integrerad del av Göteborgsregionen, och att Mellerud i sin tur blir en integrerad del av Trestad. Integreras Göteborgs och Trestads arbetsmarknader innebär det att Melleruds kommun ligger en cirka 20 min lång tågresa ifrån en arbetsmarknad med ett flertal stora industrier och företag. Förhoppningen är att det Myrdal kallar spridningseffekter, som företagsetableringar och att utbildad arbetskraft väljer att bosätta sig i kommunen, blir starkare. Även detta går att koppla till Krugmans teorier om självuppfyllande profetior. Att ses som en del av en större regional kontext, i det här fallet en del av Göteborgsregionen, kan bidra till att arbetskraft tror på kommunen och dess framtida

fördelar och potential och ser den som ett tänkbart alternativ. Lyckas man skapa en tro på framtid och framgång så skulle det också kunna bli en självuppfyllande profetia.

Krugmans teori om självuppfyllande profetior går att koppla till det Rodriguez-Poses tankar om betydelsefulla och betydelselösa platser. Kommunen vill ses som en betydelsefull plats och försöker därmed förmedla en bild av sig själva som en plats med potential, framtidstro och framgång. Att bli sedd som det är viktigt både bland de boende i kommunen, men även från folk utifrån. Man försöker skapa ett narrativ där man beskrivs som en betydelsefull plats, som Krugmans självuppfyllande profetior, vilket man tänker har en inverkan på arbetskraft i sökandet efter platser med framtida fördelar. Utöver detta kan den redan existerande arbetskraften inom kommunen vara mindre benägen att lämna om man anar att man är en del av en betydelsefull plats, istället för en plats som oftast beskrivs som betydelselös. Uppfattar man sin kommun som betydelselös skapar det ett narrativ av att vara en plats utan framtidsutsikter och fördelar, vilket gör att arbetskraften söker sig till andra platser. Det bidrar också till att skapa en självuppfyllande profetia, dock i det här fallet omvänd, där narrativet av att vara en betydelselös plats som invånare och företag väljer att lämna förstärker bilden av att vara en kommun på nedgång. Att sätta kommunen i en regional kontext och prata om sitt strategiska läge blir ett sätt för kommunen att hantera den regionala periferin och göra sig själva betydelsefulla.

För att återgå till regional utveckling så var Västra Götalands regionala utvecklingsplan uttalat fokuserad på storstaden och inriktad på tillväxt. Kunskap, kompetens och attraktivitet fungerade som ledord och riktade fokus mot Göteborg, vars lokalisering i regionen ansågs vara en av dess styrkor. Denna fokusering på tillväxt har forskare som Leick & Lang (2018) och Pike et. al. (2017) föreslagit att man ska försöka komma ifrån vid regional utveckling och prioritera andra värden över de ekonomiska. Informant 3, som arbetar på Västra Götalandsregionen, var inne på samma spår. Hen nämnde att vildmark och tystnad, egenskaper som kan kopplas till både landsbygd och Dalsland, utifrån lyfts fram som landskapets styrkor. Vidare utvecklade hen att man från regionens sida inte var van vid att reflektera över sådana egenskaper som styrkor. Att egenskaper som ses som typiska för landsbygden lyfts fram som styrkor skulle kunna ses som en början på en planering med fokus på annat än tillväxt, då landsbygden och dess egenskaper sällan brukar vara fokus för tillväxt. Detta nämns dock i samband med

en turistsatsning, The 72 Hour Cabin, så tystnaden och vildmarken blir snarare ett medel för tillväxt än något som ges ett egenvärde. Att kalla det för planering bortom tillväxt blir därmed missvisande. Tillväxt är trots allt fortfarande målet.

Informant 1 bekräftade att kommunens politiker helst talar om tillväxt. Även om tjänstepersoner skulle misstänka att kommunen lär fortsätta krympa är det ingen som talar högt om det. Den lokala anpassningspolitik som Syssner (2014) föreslår är därmed inte aktuell. Informant 2, som också är politiker, var den som uttryckte sig i mest positiva ordalag om kommunen och dess framtid. Hen förespråkade att kommunen ska visa på optimism och mod och våga satsa inför framtiden. Det är dock inte särskilt många år sedan kommunen fick kämpa med ett vikande befolkningsunderlag och minskade skatteintäkter, en utveckling som trots allt verkade ligga även i informant 2:s bakhuvud. Man verkar dock från politikernas sida tro på att förmedla en positiv bild utåt. Att man visar tro på tillväxt och utveckling, trots att det bara är några år sedan kommunen slutade krympa. Om man lyckas behålla sina nya kommuninvånare där majoriteten utgörs av flyktinginvandrare är osäkert, men att förmedla en positiv bild utåt – att försöka skapa en självuppfyllande profetia – har blivit viktigt. Informant 1 uppgav att hen upplevde att tjänstepersoner inte var lika optimistiska, men att det inte var något man pratade om. Att förbereda sig på att ens kommun kommer krympa skulle vara alldeles för riskfyllt i ett samhälle där tillväxt och utveckling prioriteras och ges företräde. Även om Melleruds invånare skulle må bra av en lokal anpassningspolitik där man ser till att ta tillvara på de kvaliteter kommunen har och utan att försöka expandera, så skulle det vara att erkänna sig själva som en oattraktiv kommun – vilket skulle vara alldeles för riskfyllt i region där kunskap, kompetens och attraktivitet är ledorden.

6. Slutsats

Huvudfrågan för denna uppsats löd *Hur påverkar det Melleruds kommun att vara en regionalt perifer kommun?* För att besvara denna fråga kommer först de två underfrågorna att besvaras. Efter detta kommer jag att återkomma till huvudfrågan för att besvara denna.

På vilket sätt tar den regionala periferin sig uttryck i Melleruds kommun?

Att det finns en obalans inom regionen går bland annat att se i statistiken där Melleruds kommun uppvisar en betydligt lägre befolkningstäthet än regionen i snitt, färre med eftergymnasial utbildning och fler i arbetslöshet. Utöver detta är medianinkomsten i regionen nästan 50 000 kr högre än vad den är i Melleruds kommun. Detta går att koppla till flera forskare som studerat förhållandet mellan centrum – periferi. En kommun som Melleruds periferi förstärks, inte bara genom avstånd, utan också i att man är betydelslös ur ett tillväxtperspektiv och i att regionens problem tillskrivs de boende (Rodriguez-Pose 2018; Eriksson 2008). Det kan ställas emot staden, Göteborg, som behandlas som regionens centrum. Detta för att man vill satsa på kunskap, kompetens och attraktivitet – värden som utifrån presenterad statistik inte verkar förknippas med Mellerud med tanke på arbetslösheten, utbildningsnivån och inkomstnivån. Liksom Eriksson (2008) hävdar så definieras periferin utifrån vad en *inte* är. Om centrum i det här sammanhanget, Göteborg, är centrum på grund av dess kunskap, kompetens och attraktivitet, innebär det att Mellerud är perifer då kommunen saknar dessa värden. Det skapar en rumslig socio-ekonomisk hierarki mellan centrum – periferin, där Göteborg är den mest betydelsefulla platsen. I Västra Götalands regionala utvecklingsplan är det främst Göteborg, men även de tre andra identifierade delregionsnoderna, som behandlas. Landsbygd nämns överlag sällan och att det finns sociala och ekonomiska klyftor i regionen behandlas bara när man diskuterar klyftorna inom Göteborgs stad. Att det finns sociala och ekonomiska klyftor emellan kommuner i regionen, vilket statistikavsnittet visade, nämns eller behandlas inte.

Trots allt är Västra Götaland en region som uppvisar bättre tillgänglighet till service och handel än de flesta andra regioner/län i Sverige. De allra flesta har max 10 minuters bilväg till grundläggande service som grundskola och livsmedel, vilket är bättre än de flesta övriga län. Att Västra Götaland då kategoriseras som ett ”storstadslän”

tillsammans med Stockholm och Skåne skulle därmed kunna ses som legitimt. Dock utgår det ifrån att alla äger en bil och kan på sätt ta sig fram, då mindre än hälften av landsbygdsborna bor max 1.5 kilometer ifrån en hållplats som trafikeras av minst fem dubbelturer per dag. En majoritet av landsbygdsborna saknar därmed tillräcklig kollektivtrafik. Västra Götaland må ha en högre grad av tillgänglighet än de flesta andra län i Sverige vilket legitimerar att man kallas storstadslän, men man kan ifrågasätta om inte vissa områden då glöms bort? Att ett län där mer än hälften av de boende på perifera platser saknar kollektivtrafik och ändå beskrivs som ett län med god tillgänglighet förstärker ”perifieringen” då ett starkt centrum med en hög tillgänglighetsgrad kan väga upp för den svagare periferin.

Hur kan Melleruds kommun kompensera för de effekter den regionala periferin medför?

För att Mellerud ska kunna bli en del av centrum och inte längre vara i den regionala periferin är man beroende av att andra omkringliggande städer och regioner växer och att Mellerud kan ta del av Göteborgs spridningseffekter. Om Göteborg växer norrut, och gränsen för att bli förort och pendlingskommun likaså, skulle det innebära att Mellerud kommer allt närmare centrum. Med bättre infrastruktur och kollektivtrafik skulle Mellerud kunna komma bli en integrerad del av regionen och då kunna erbjuda billig mark för företag och industrier, samt attraktiva sjönära boende för arbetskraften. Med ett positivt flyttnetto, utbyggnad av handel och service och företagsetableringar kan man marknadsföra sig som en kommun där man satsar och är på gång, och således försöka skapa vad Krugman kallar en självuppfyllande profetia. Vid intervjun med informant 2 så nämnde hen hur det var viktigt att ha lite optimism och mod och tro på att de satsningar man genomför kommer att gå vägen. Man försöker skapa en bild av en kommun på frammarsch, där man vågar vara offensiv och som kan vara ett fullvärdigt alternativ som bostadsort även om man arbetar i Göteborgsregionen.

Hur påverkar det Mellerud att vara en regionalt perifer kommun?

För att återgå till uppsatsens huvudfråga så är det i mångt och mycket den regionala utvecklingen som styr Melleruds kommuns utveckling. Att man är en regionalt perifer kommun går att se i de regionala obalanser som finns gällande exempelvis befolkningstäthet, utbildningsnivå och arbetslöshet. Likaså behandlar den regionala

utvecklingsplanen landsbygd eller perifera områden knappt alls och när de nämns så ställs de i relation till staden/centrum. I och med att regional utveckling ofta likställs med tillväxt (se exempelvis Västra Götalandsregionen 2013; Pike et. al., 2017; Leick & Lang 2018) och Göteborg är identifierad tillväxtmotor så är det också det som kommer att prioriteras vid regional planering. Som informant 1 och 2 berättade så tenderar satsningar och kapital gå till större, starkare och mer tätbefolkade kommuner och Mellerud har svårt att göra sin röst hörd. Att man då upplever kommunen som betydelselös är inte så konstigt då den i sitt regionala sammanhang inte sällan är det.

Kommunens geografiska läge i Västra Götaland är dock också vad många anser vara Melleruds styrka. Det geografiska läget ger kommunen bättre förutsättningar än många andra mindre kommuner och man är beroende av hur stark regionen i övrigt är. Att kunna ta tillvara på främst Göteborgs stryka, men även Trestads och Östfolds, verkar både politiker och tjänstepersoner vara överens om är en av Melleruds främsta utvecklingsmöjligheter. Man är därmed högst beroende av den regionala utvecklingen och att de områden som identifieras som centrum växer norrut mot Melleruds kommun. Förhoppningen är att Mellerud då ska kunna bli en integrerad del av centrum och ses som ett fullvärdigt alternativ till övriga platser i centrum.

6.1 Reflektioner och vidare forskning

Som informant 2 nämnde så befinner sig Mellerud i något av en ny situation. Kommunen har de senaste åren vänt sin negativa befolkningskurva och handel och service byggs ut. Generellt verkade man optimistisk, även om informant 1 uppgav att vissa tjänstepersoner tvivlade på om man kommer fortsätta växa. Det är dock svårt att planera inför framtiden och det finns ingen garanti om att de beräkningar och prognoser som gjorts stämmer. Trendbrottet i befolkningsutvecklingen kom i samband med en stor flyktinginvandring, vilket varken politiker eller tjänstepersoner hade, eller kunnat, planera inför. Detsamma gäller att planera inför framtiden. Hur väl förberedd man än försöker vara så vet man inte hur utvecklingen kommer att se ut. Det vore därmed väldigt intressant att göra en uppföljning på utvecklingen i Melleruds kommun. Är dagens positiva befolkningsutveckling början på en långvarig trend? Och vid en

eventuell befolkningsökning, går man mot regional konvergens rörande till exempel utbildningsnivå och arbetslöshet?

En ojäm regional utveckling är inte unikt för Västra Götaland och Mellerud. Olika platser utvecklas i olika snabb takt och det går att urskilja på flera olika skalnivåer. Fallet Mellerud i Västra Götaland utgör dock ett litet, men viktigt, bidrag till hur förhållandet centrum – periferi ser ut i det här specifika fallet. Det finns dock flera kommuner inom Västra Götaland som skulle kunna beskrivas som regionalt perifera. Att undersöka flera av dessa hade varit intressant då man skulle kunna jämföra de olika kommunernas förutsättningar, möjligheter och utmaningar och undersöka dess likheter och skillnader.

Källförteckning

Tryckta källor:

- Bryman, A., 2008. *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2:a red. Malmö: Liber AB.
- Christmann, G., 2014. Social Entrepreneurs on the Periphery. *DISP*, 50(1): 43-55.
- Denscombe, M., 2009. *Forskningshandboken - för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2:a red. Lund: Studentlitteratur.
- Ejvegård, R., 2009. *Vetenskapliga metoder*. 4:e red. Lund: Studentlitteratur.
- Eriksson, M., 2008. (Re)producing a “peripheral” region – northern Sweden in the news. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 90(4): 369-388.
- Fastighetsnytt, 2015. Hamnar Västsverige i skymundan?. *Fastighetsnytt*, 22(4): 108-147.
- Grillitsch, M., Martin, R. & Srholec, M., 2017. Knowledge Base Combinations and Innovation Performance in Swedish Regions. *Economic geography*, 93(5): 458-479.
- Grillitsch, M. & Nilsson, M., 2017. Firm performance in the periphery: on the relation between firm-internal knowledge and local knowledge spillovers. *Regional Studies*, 51(8): 1219-1231.
- Hammarstedt, M. & Mikkonen, M., 2007. Geografisk rörlighet och sysselsättning bland flyktingar. *Ekonomisk debatt*, 3(35): 69-78.
- Hermelin, B., 2013. Regional ekonomisk utveckling. i: G. Forsberg, red. *Planeringens utmaningar och tillämpningar*. Stockholm: Liber AB: 267-283.
- Karlsson, V., 2015. Här finns Skandinaviens mittpunkt. *TTELA*. 4 februari.
- Krugman, P., 1996. *Geografi och handel*. 1:a red. Stockholm: SNS Förlag.
- Leick, B. & Lang, T., 2018. Re-thinking non-core regions: planning strategies and practices beyond growth. *European Planning Studies*, 26(2): 213-228.
- Lind, R., 2014. *Vidga Vetandet*. 1:a red. Lund: Studentlitteratur AB.
- Mayer, H., Habersetzer, A. & Meili, R., 2016. Rural–Urban Linkages and Sustainable Regional Development: The Role of Entrepreneurs in Linking Peripheries and Centers. *Sustainability*, 8(745): 1-13.
- Meijer, L., 2017. Mer befolkning i de flesta kommunerna. *TTELA*. 21 augusti.
- Melloni, N., Palmieri, G. & Soci, A., 2011. How to Develop the Periphery? The Regional Integration Case of Basso-Ferrarese in Italy. *Journal of Economic Integration*, 26(3): 477-498.
- Myrdal, G., 1957. *Economic theory and under-developed regions*. 1:a red. London: Methuen & Co LTD.
- Nyström, J. & Tonell, L., 2012. *Planeringen grunder*. 3:e red. Lund: Studentlitteratur.

Pike, A., Rodriguez-Pose, A. & Tomaney, J., 2006. *Local and regional development*. 1:a red. Abingdon: Routledge.

Pike, A., Rodriguez-Pose, A. & Tomaney, J., 2017. Shifting horizons in local and regional development. *Regional Studies*, 51(1): 46-57.

Rodriguez-Pose, A., 2018. The revenge of the places that don't matter (and what to do about it). *Cambridge Journal of Regions, Economy and Society*, 11(1): 189-209.

Sturges, J. & Hanrahan, K., 2004. Comparing telephone and face-to-face qualitative interviewing: A research note.. *Qualitative Research*, 4(1): 107-118.

Svensson, S-G., 2018. Byggstart för köpcentrum närmar sig. *TTELA*. 7 maj.

Elektroniska källor

Arbetsförmedlingen, 2017. *Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik september 2017*, Göteborg: Arbetsförmedlingen.

Boverket, 2012. *Vision för Sverige 2025*, Karlskrona: Boverket november 2012.

Boverket, 2018. *Översiktsplanering - för en långsiktigt bra helhet*. [Online]
Available at: <http://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/kommunal-planering/oversiktsplanering/>
[Använd 2017-04-17].

Business Region Göteborg, 2013. *Största företagen i Göteborgsregionen*, Göteborg: Business Region Göteborg.

Carlgren, F., 2015. *Om Ekonomifakta*. [Online]
Available at: <https://www.ekonomifakta.se/mer/Om-Ekonomifakta/>
[Använd 2018-04-19].

Ekonomifakta, 2017a. *Din kommun i siffror*. [Online]
Available at: <https://www.ekonomifakta.se/Fakta/Regional-statistik/Din-kommun-i-siffror/?compare=1&region=1461>
[Använd 2018-04-16].

Ekonomifakta, 2017b. *Ditt län i siffror*. [Online]
Available at: <https://www.ekonomifakta.se/Fakta/Regional-statistik/Ditt-lan-i-siffror/?compare=1&region=1400>
[Använd 2018-04-17].

Europeiska Unionen, 2015. *Budget*. [Online]
Available at: https://europa.eu/european-union/topics/budget_sv
[Använd 2018-03-30].

Forsberg, G., Lundmark, M. & Susanne Stenbacka, 2012. *Demografiska myter. Föreställningar om landsbygden - mer myter än faktiska fakta*, Stockholm: PwC.

Haase, A., Hospers, G.-J. & Rink, S. P. o. D., 2012. *Shrinking Areas. Front-runners in Innovative Citizen Participation*, Haag: European Urban Knowledge Network.

- Jordbruksverket, 2015. *Så här definierar vi landsbygd*. [Online]
Available at:
<http://www.jordbruksverket.se/etjanster/etjanster/etjansterforutvecklingavlandsbygden/alltomlandet/sahardefinierarvilandsbygd.4.362991bd13f31cadcc256b.html>
[Använd 2018-04-19].
- Josefsson, G., 2018. *Regionalpolitik*. [Online]
Available at:
<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/regionalpolitik>
[Använd 2018-04-03].
- Länsstyrelsen Västra Götalands län, u.d. *Om länet*. [Online]
Available at: <http://www.lansstyrelsen.se/VastraGotaland/Sv/om-lansstyrelsen/om-lanet/Pages/index.aspx>
[Använd 2018-04-02].
- Melleruds kommun, 2010. *Översiktsplan för Melleruds kommun*. u.o.:u.n.
- Melleruds kommun, 2017. *Arbete*. [Online]
Available at: <https://www.mellerud.se/bygga-bo-miljo-och-trafik/flytta-till-mellerud/arbete/>
[Använd 2018-04-16].
- Melleruds kommun, 2018. *Ny översiktsplan*. [Online]
Available at: <https://www.mellerud.se/bygga-bo-miljo-och-trafik/bygglov-plan-och-fastighetsfragor/detaljplaner-oversiktsplan-och-planarbeten/oversiktsplan-nu-2030/>
[Använd 2018-04-18].
- SCB, 2017. *Folkmängd per tätort efter region och vart 5:e år*. [Online]
Available at:
http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_MI_MI0810_MI0810A/LandarealTatort/table/tableViewLayout1/?rxid=5ee01076-e8c1-43f4-b76d-5d718996d773
[Använd 2018-04-01].
- SCB, 2018. *Folkmängden efter region, tabellinnehåll och år*. [Online]
Available at:
http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_BE_BE0101_BE0101A/BefolkningNy/sortedtable/tableViewSorted/?rxid=2034a634-17a6-4e53-b5bc-320b66e5bea0
[Använd 2018-03-26].
- SCB, 2018. *Statistikdatabasen*. [Online]
Available at:
http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START_BE_BE0101_BE0101C/BefolkningNy/sortedtable/table/tableViewLayout1/?rxid=99b109f4-285a-4271-bc74-dbf15b215c06
[Använd 2018-04-02].
- SKL, 2017. *Regional utvecklingsplanering*. [Online]
Available at:
<https://skl.se/samhallsplaneringinfrastruktur/regionalutvecklingregionbildning/regionalutvecklingsplanering.2690.html>
[Använd 2018-04-26].
- SOU, 2000:87. *Regionalpolitiska utredningens slutbetänkande*. u.o.:u.n.

Statistiska centralbyrån, 2017. *Kommunfakta 2017 Mellerud*, u.o.: Statistiska centralbyrån.

Syssner, J., 2014. *Politik för kommuner som krymper*, Norrköping: Centrum för kommunstrategiska studier, Linköpings universitet.

United Nations, 2014. *World Urbanization Prospects - Highlights*, New York: United Nations.

Västra Götalandsregionen, 2017. *Befolkningsprognos Västra Götaland 2017-2035*, u.o.: u.n.

Västra Götalandsregionen, 2013. *Strategi för tillväxt och utveckling i Västra Götaland 2014-2020 (RUP)*, Vänersborg: Västra Götalandsregionen.

Västra Götalandsregionen, 2015. *Fakta Västra Götaland*, Göteborg: Västra Götalandsregionen.

Västra Götalandsregionen, 2014. *Regionalt serviceprogram för landsbygd och skärgårdsområde i Västra Götaland*, u.o.: Västra Götalandsregionen.

Muntliga källor:

Informant 1, Tjänsteperson på Melleruds kommuns samhällsbyggnadskontor. Enskild telefonintervju. 2018-04-11. Intervjun varade i ca 25 min.

Informant 2, Politiker i Melleruds kommun. Verksam inom kommunstyrelsen. Enskild telefonintervju. 2018-04-20. Intervjun varade i ca 45 min.

Informant 3, Näringslivsutvecklare på Västra Götalandsregionen. Enskild telefonintervju. 2018-05-02. Intervjun varade i cirka 30 min.

Bilagor

Bilaga 1: Intervjuguide informant 1

1. Mellerud har, liksom många andra kommuner, haft en negativ befolkningsutvecklingskurva under många år. Hur jobbar ni med att få fler att flytta till Mellerud?
2. I öpn står det att man vill ”vända befolkningsutvecklingskurvan och på sikt nå minst 10 000 invånare”. Är det ett realistiskt mål?
3. Vilka skulle du säga är Melleruds kommuns största utmaningar?
4. Vilka faktorer anser ni är viktiga för att Mellerud ska kunna locka till sig nya invånare?
5. Är det några särskilda områden ni försöker marknadsföra, eller något särskilt som kommunen vill att Mellerud ska bli förknippat med utåt?
6. Hur ser ni på att Mellerud är en del av Västra Götalandsregionen? Vilka möjligheter finns det för den kommunala utvecklingen? Vilka hinder finns det för den kommunala utvecklingen?
7. Hur behandlar tjänstepersoner och politiker frågan om att vara en befolkningsmässigt krympande kommun?

Bilaga 2: Intervjuguide med informant 2

1. Vilka visioner har ni från styrande politiskt håll? Hur ser Melleruds kommun år 2030 ut om du fick drömma?
2. Vad är viktigt att göra för att kunna uppfylla den målbilden?
3. Mellerud har ju haft en negativ befolkningsutvecklingskurva under en längre tid, som visserligen ändrats de senare åren, men det förklaras främst genom den stora flyktinginvandringen. Hur ser du att man vänder denna utveckling? Hur lockar man folk att bosätta sig i Mellerud?
  - Är det en särskild grupp man försöker vända sig till?
4. Vilka skulle du säga är Melleruds kommuns största utmaningar?
  - Hur tar sig dessa uttryck i kommunens dagliga arbete?
5. Är det några särskilda områden ni försöker marknadsföra, eller något särskilt som kommunen vill att Mellerud ska bli förknippat med utåt?
6. Hur ser ni på att Mellerud är en del av Västra Götalandsregionen?

- Finns det fördelar/möjligheter med att en mindre kommun som Mellerud är en del av en av Sveriges större regioner som Västra Götaland?
- Finns det nackdelar/hinder att vara en mindre halv-perifer kommun som Mellerud i Västra Götalandsregionen?

Bilaga 3: Intervjuguide med informant 3

1. I er regionala utvecklingsplan säger ni att:

”Geografiskt är den stora utmaningen att bejaka och utnyttja Göteborgs roll som motor för tillväxt, utveckling och attraktivitet för Västsverige fullt ut, samtidigt som vi stärker utvecklingsförutsättningarna i hela Västra Götaland”

Hur tar sig denna utmaning uttryck i praktiken?

2. Gynnas hela Västra Götaland av ett starkt Göteborg? Hur i så fall?

3. Man diskuterar också i planen att man vill se ett lyckat samspel mellan stad och land. Hur skulle du beskriva att ett lyckat samspel ser ut? Anser ni att man lyckats med detta samspel idag?

4. Delar av regionen, bland annat Dalsland och Mellerud, har haft en negativ befolkningsutvecklingskurva under många år och överlag finns det relativt stora skillnader i exempelvis utbildningsnivå, befolkningstäthet och liknande inom Västra Götaland. Hur resonerar ni kring detta?

5. Gör man något från regionens sida för att vända den negativa befolkningsutvecklingen i de berörda delarna av regionen?

6. Hur resonerar ni kring tillgänglighet och infrastruktursatsningar i regionens mer perifera områden? Vad är god tillgänglighet på landsbygden?

6. Vilka faktorer skulle ni säga är viktigast inom regional planering och utveckling? Är det något som ges särskilt stort utrymme?

